

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Кафедра педагогіки і психології
початкової освіти

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Тема: ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКІВ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ
В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Виконала: Рогова Ірина Зіновіївна

Науковий керівник:
доктор філософії, старший викладач
кафедри педагогіки і психології
початкової освіти
Тихонова А. П.

Допущено до захисту
«__» _____ 2023 р.
Завідувач кафедри

_____

Дата захисту
«__» _____ 2023 р.
Оцінка:

_____

Підписи членів ДЕК:

_____

_____

_____

_____

Глухів 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3-8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	9-37
1.1. Визначення поняття «дистанційне навчання» та історія його розвитку	9-17
1.2. Вплив дистанційної форми навчання на психічне та фізичне здоров'я молодших школярів	17-24
1.3. Особливості дистанційного навчання, сучасні підходи та принципи його реалізації.....	24-36
Висновки до першого розділу	36-37
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	38-66
2.1. Огляд найпоширеніших платформ для реалізації дистанційного навчання.....	38-43
2.2. Методика організації уроків в умовах дистанційного навчання.....	44-61
2.3. Організація емпіричного дослідження та аналіз отриманих даних.....	61-66
Висновки до другого розділу.....	65-66
ВИСНОВКИ.....	67-68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69-76
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Історичний розвиток суспільства неминучий та є основним рушієм змін у житті соціуму та всіх сферах його життєдіяльності. На сучасному етапі розвитку суспільства зміни, що відбуваються у світі загалом, та в Україні, зокрема, є кардинальними і потребують рішучих змін усталеного життя. Це стосується усіх сфер: економічної, політичної, соціальної, не винятком є і освітня [16].

Так, прогрес у суспільстві: комп'ютеризація, цифровізація, збільшення ролі інформації, а також спалах COVID-19 і, нарешті, війна в Україні поставили перед освітою два нові виклики: налагодження освітнього процесу під час карантинних обмежень, а також знаходження нових форм, методів, засобів, прийомів і технологій роботи із дітьми XXI століття.

Школярі сучасності, це діти, важливу роль в житті яких відіграють гаджети. І навчальна діяльність нинішніх школярів кардинально відрізняється від освітнього процесу навіть тих учнів, які нещодавно закінчили школу. Сучасні здобувачі освіти постійно зосереджені на технічних пристроях, різноманітних цифрових розвагах та комунікації, навіть їхня соціалізація відбувається шляхом інтернету [36]. Проте багато із них мають проблеми з комунікацією в реальному житті, є сором'язливими та замкненими. Сукупність цих проблем вимагає кардинальних рішень та змін традиційних форм освіти. Вирішенням проблем із карантинними обмеженнями, а також залучення дітей до комп'ютеризації у корисному та значущому руслі стало дистанційне навчання.

Із кінця XX ст. поняття «дистанційне навчання» стало актуальним і набуло широкого розповсюдження. Ученими вивчалось визначення поняття «дистанційне навчання» (М. Томпсон, М. Мур, А. Кларк, і Д. Кіган, І. Роберт, А. Хуторський), педагогічні аспекти відкритого дистанційного середовища (О. Андреев, В. Беспалько, О. Коломієць, В. Кухаренко.), методичні особливості організації освітнього процесу із застосуванням різних дистанційних моделей (М. Васильєва, Р. Вернидуб, В. Сергієнко, Ю. Триус,

В. Франчук, А. Худякова). Досліджувалася також проблема організації самостійної навчальної діяльності здобувачів освіти за допомогою технологій дистанційного навчання ученими Н. Бойко, У. Дудка, І. Захарова, В. Логвіненко, О. Муковіз, О. Цись й ін.

У той час проблема дистанційного навчання в початковій школі є недостатньо вивченою. Так, як виявилось, до організації освітньої діяльності молодших школярів в дистанційному форматі не були готові ні батьки, ні діти, ні навіть самі вчителі. Адже дистанційне навчання є якісно новою формою освіти, що ґрунтується на принципах самостійності навчання, упровадженні сучасних педагогічних методів, технічних засобів передавання інформації як особливого виду освітньої діяльності, яка робить процес засвоєння знань гнучким, варіативним, багатовекторним, проте уможливорює навчання за індивідуальною освітньою траєкторією у відповідності до особистих потреб, зацікавлень та здібностей.

Зазначена проблема актуальна, як з боку теоретичних уявлень, так і з боку належного емпіричного дослідження.

Актуальність дослідження зумовлюється суперечностями між:

– необхідністю впровадження дистанційної форми навчання – обмеженістю знань у вчителів початкових класів та недостатньо розробленим методичним матеріалом;

– появою новітньої комп'ютерної техніки, яка має значні можливості для підвищення ефективності дистанційного навчання – відсутністю належного програмного забезпечення;

– потребою у застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій – низьким рівнем інформатизації освітнього процесу;

– потребою у формуванні необхідної професійної підготовки вчителів початкових класів для ефективного впровадження дистанційного навчання – недостатньою кількістю курсів підвищення кваліфікації щодо вивчення технологій дистанційного навчання;

– необхідністю систематичного та відповідального підходу – небажанням батьків сприяти освітньому процесу у дистанційному форматі.

Досі дуже гостро стоїть питання позитивних і негативних сторін дистанційного навчання, питання емоційного стану дітей, методів та прийомів, засобів, технологій організації уроків в умовах дистанційного навчання, які є ефективними. Міцність здобутих знань, умінь та навичок не поступалось традиційним формам навчання. Проблема реалізації дистанційного навчання в початковій ланці є неоднозначною та потребує додаткового вивчення та дослідження. Тому темою нашого наукового дослідження обрано **«Особливості організації уроків у початкових класах в умовах дистанційного навчання».**

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики організації уроків в умовах дистанційної форми навчання.

Відповідно до мети визначено такі **завдання**:

– проаналізувати психолого-педагогічну та методичну літературу досліджуваної проблеми з метою обґрунтування специфіки організації уроків в умовах дистанційної форми навчання;

– з'ясувати вплив дистанційної форми навчання на психічне та фізичне здоров'я молодших школярів;

– охарактеризувати особливості дистанційного навчання, сучасні підходи та принципи його реалізації;

– обґрунтувати найпоширеніші платформи для реалізації дистанційного навчання;

– розробити методику організації уроків в умовах дистанційного навчання.

Об'єкт дослідження: процес організації дистанційної форми навчання у початковій школі.

Предмет дослідження: методика організації уроків в умовах дистанційного навчання.

У дослідженні застосовуються такі методи: *теоретичні* – аналіз літератури з даної проблематики; аналіз та узагальнення психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури; узагальнення; порівняння й зіставлення; системний аналіз; порівняння; прогнозування; *емпіричні* – методи збору інформації (бесіда, анкетування, опитування, спостереження, тестування), аналіз уроків з точки зору досліджуваної проблеми, анкетування вчителів початкових класів, вивчення учнівських робіт, педагогічний експеримент; *методи математичної статистики* – якісний та кількісний аналіз результатів дослідження, перевірка їх достовірності.

База проведення дослідно-експериментальної роботи: Комунальний заклад «Ліцей «Сокіл» міської ради міста Кропивницького».

Наукова новизна дослідження: здобутих результатів полягає у тому, що досліджується вплив дистанційної форми навчання на психічне та фізичне здоров'я молодших школярів; особливості організації дистанційного навчання, взаємодії між вчителем та молодшими школярами в умовах дистанційного навчання, сучасні підходи та принципи його реалізації.

Практичне значення результатів дослідження полягає у обґрунтуванні найпоширеніших платформ для реалізації дистанційного навчання, розробленні методики організації уроків в умовах дистанційного навчання, організації емпіричного дослідження та аналізі отриманих даних.

Матеріали магістерської роботи можуть бути використані керівництвом, вчителями початкової школи під час укладання навчально-виховних програм щодо організації уроків в умовах дистанційного навчання; студентами педагогічних ЗВО для підготовки рефератів та написання курсових робіт, батьками учнів.

Структура магістерської роботи: робота складається з титульного листа, змісту, вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків.

Апробація відбувалась на науково-практичних конференціях:

1. Всеукраїнській інтернет-конференції молодих учених та студентів «Концептуальні підходи формування емоційного інтелекту у здобувачів освіти» (м. Глухів, 9 листопада 2022 р.).

2. XII Міжнародній інтернет-конференції молодих учених і студентів «Глухівські наукові читання - 2022. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук» (м. Глухів, 9 листопада 2022 р.).

3. VII Міжнародна науково-практична конференція «Психолого-педагогічні проблеми вищої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика» (м. Глухів, 9 листопада 2022 р.).

4. VII Всеукраїнська науково-методична конференція «Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика» (м. Глухів, 9 листопада 2022 р.).

5. Всеукраїнський науково-методичний семінар «Компетентнісний підхід в освіті: теорія і практика» (м. Глухів, 16 листопада 2023 р.).

6. XIII Міжнародній інтернет-конференції молодих учених і студентів «Глухівські наукові читання - 2023. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук» , 6-8 грудня 2023 року). Глухів, 2023.

Публікації:

1. Рогова І. З. Особливості психоемоційного стану молодших школярів в умовах дистанційного навчання. Концептуальні підходи формування емоційного інтелекту у здобувачів освіти : матеріали Всеукраїнської інтернет-конференції молодих учених та студентів (м. Глухів, 9 листопада 2022 року). 2022. С. 72-75.

2. Рогова І. З. Особливості організації уроків у здобувачів освіти початкової ланки в умовах дистанційного навчання. Глухівські читання - 2022. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук : збірник матеріалів XII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / за заг. ред. А. С. Полякова (м. Глухів, 7-8 листопада 2022 року). Глухів, 2022. С. 405-407.

3. Рогова І. З. Особливості організації взаємодії між вчителем та молодшими школярами в умовах дистанційного навчання. Наука та освіта в умовах війни: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка» : матеріали звітної науково-практичної конференції здобувачів вищої та фахової перед вищої освіти (м. Глухів, 23-24 травня 2023 року). 2023. С. 182-183.

4. Рогова І.З. Дистанційне навчання як форма організації освітньої діяльності в умовах воєнного часу: матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару «Компетентнісний підхід в освіті: теорія і практика» (м. Глухів, 16 листопада 2023 р.).

5. Рогова І.З. Організація уроків дистанційного навчання для здобувачів освіти початкової ланки. Глухівські читання - 2023. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук : збірник матеріалів XIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / за заг. ред. А. С. Полякова (м. Глухів, 6-8 грудня 2023 року). Глухів, 2023.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

1.1 Визначення поняття «дистанційне навчання» та історія його розвитку

У сучасних реаліях освітніх процесів в Україні та за її межами виникає необхідність у впровадженні нової форми навчання, яка прийде на зміну традиційній організації освітнього процесу. Такою альтернативою в наш час є дистанційна освіта або ж дистанційне навчання [40].

Для повнішого та глибшого розкриття проблеми організації уроків в умовах дистанційного навчання варто розглянути історичний шлях розвитку та становлення його технологій. Перш за все вважаємо за доцільне, розкрити сутність поняття «дистанційне навчання» та звернутися до трактувань різними авторами.

Концепція «дистанційного навчання» як освітнього явища в сучасному його розумінні сформувалася зовсім нещодавно, і саме через новизну досліджуваного явища, воно зосереджується на передовому педагогічному досвіді, накопиченому різними освітніми закладами світу, на використанні новітніх та оперативних педагогічних технологій, що відповідають сучасним освітнім потребам [56].

У сучасній науковій, науково-методичній та публіцистичній літературі феномен «дистанційне навчання» є предметом досліджень значної кількості науковців, педагогів, методистів. Безперечно, визначення «дистанційного навчання» характеризується багатозначністю, що в свою чергу свідчить про багатоаспектність досліджуваного питання [22]. Наведемо кілька визначень поняття «дистанційне навчання», які найбільш повно розкривають його зміст.

Вартим уваги, на нашу думку є визначення подане у роботі вченого В. Кухаренка. Він розглядає дистанційне навчання як форму здобуття освіти, поряд з очною та заочною, за якої відчуються кращі традиційні та

інноваційні засоби, а також форми навчання, що ґрунтуються на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях [52].

Дослідник А. Андреев пропонує таке трактування поняття «дистанційне навчання» як «...синтетичну, інтегральну, гуманістичну форму навчання, що базується на використанні широкого спектру традиційних і нових інформаційних технологій та їх технічних засобів, які залучаються для доставки навчального матеріалу, його самостійного вивчення, організації діалогового обміну між вчителем і учнем, коли процес навчання некритичний до їх розташування в просторі і в часі, а також до конкретної освітньої установи» [3, с. 26]. Однак у подальших дослідженнях вчений подає дистанційне навчання як «цілеспрямований процес інтерактивної взаємодії вчителів і учнів між собою та із засобами навчання, інваріантний (індиферентний) до їх розташування у просторі й часі, який реалізується у специфічній дидактичній системі» [4, с. 42].

С. Сисоева пропонує свій погляд на означення поняття «дистанційне навчання», який перекликається із трактуванням А. Андреева та доповнює його особливостями проблеми підготовки фахівців за дистанційною формою навчання: «під дистанційним навчанням розуміють таке навчання на відстані, яке здійснюється за допомогою сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних технологій у реальному часі (чат, відеозв'язок, телефон, тощо), або асинхронно (телеконференція, електронна пошта тощо), а педагогічна взаємодія в системі «учитель-учень» і пересилання відповідного навчально-методичного забезпечення відбуваються за допомогою сучасних інформаційних засобів. Таке навчання є інваріантним стосовно простору й часу, хоча існують і обмеження на підготовку фахівців певних спеціальностей за цією формою. Оскільки основу освітнього процесу у випадку дистанційного навчання становить інтенсивна, цілеспрямована та контрольована самостійна робота учнів, яка може виконуватися ними у зручному місці, у зручний час, за конкретної домовленості з педагогом щодо контактів, то означена форма навчання має виключне значення для здобуття людиною другої освіти,

перекваліфікації, підвищення і поглиблення вже існуючої кваліфікації» [75, с. 79].

Нам також імponує думка П. Лузана, який визначає дистанційне навчання як «синтетичну, інтегральну, гуманістичну форму навчання, яка ґрунтується на використанні розмаїття традиційних і нових інформаційних технологій та їхніх технічних засобів, що використовуються для доставляння навчального матеріалу, його самостійного вивчення, організації діалогового обміну між викладачем і тими, хто навчається, коли процес навчання не обмежений у просторі та часі й не передбачає постійну, обов'язкову присутність слухачів у конкретному закладі освіти» [57, с. 85].

Цікавим є розуміння змісту поняття «дистанційне навчання» А. Хуторським. Відтак, він зазначає, що дистанційне навчання є електронним варіантом очного або заочного навчання, який адаптує традиційні форми занять і паперові засоби (або «кейс-технології») навчання в телекомунікаційні. Дистанційне навчання вирішує специфічні завдання, що належать до розвитку творчої складової освіти і які важко вирішити за традиційною формою навчання [88].

Проаналізувавши визначення дистанційної освіти і дистанційного навчання, запропоновані різними вченими, О. Пічкарь стверджує, що основою освітнього процесу за дистанційного навчання є цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота учня, який може вчитися у зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи комплект спеціальних засобів навчання та узгоджену можливість контакту з вчителем по телефону, електронній чи звичайній пошті, а також очно. У системі освіти дистанційне навчання відповідає принципу гуманності, згідно з яким ніхто не має бути позбавлений можливості вчитися через бідність, географічну або тимчасову ізоляцію, соціальну незахищеність та неможливість відвідувати освітні заклади (фізичні вади, зайнятість виробничими або особистими справами) [65].

Спробу поєднати більшість визначень і на цій основі сформулювати важливі особливості та характеристики дистанційного навчання зробив Д. Кіган:

1) «дистанційне навчання – це відокремлення викладача та учня в часі або просторі, або ж і в часі, і в просторі одночасно;

2) дистанційне навчання – це визнання іншим навчальним закладом: процес навчання визнається або сертифікується якою-небудь освітньою установою або організацією;

3) дистанційне навчання – це той тип навчання, який відрізняється від самонавчання – самостійного, без офіційного визнання з боку навчального закладу;

4) дистанційне навчання – це використання значної кількості технічних засобів (друкарських, аудіо- та відеозаписів або комп'ютерів), що об'єднують викладачів та забезпечують донесення змісту навчального курсу до користувача;

5) дистанційне навчання – це використання специфічних навчальних програм (перед використанням проходять попереднє тестування та апробацію фахівцями-методистами дистанційної освіти) та матеріалів;

6) дистанційне навчання – це двостороння комунікація студентів і тьюторів (персональних викладачів), що відрізняється від пасивного сприйняття трансльованої через мережі передачі інформації. Комунікація може бути синхронною або асинхронною;

7) дистанційне навчання – це можливість очних зустрічей для проведення тьюторіалів (семінарів з особистим викладачем), взаємодії учнів один з одним, занять у бібліотеках, проведення лабораторних або практичних сесій;

8) дистанційне навчання – це майже повна відсутність постійних навчальних груп протягом усього навчального процесу. За дистанційної освіти відбувається навчання «поодиноці», що створює можливість для персональних дидактичних зустрічей» [96, с. 35-36].

Отже, підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що під терміном дистанційне навчання розуміють синтетичну, інтегральну, гуманістичну форму навчання, що дає можливість одержати освіту всім, хто з різних причин не може навчатися стаціонарно. Реалії сьогодення такі, що дистанційне навчання поширене у всіх закладах освіти [92]. Воно дає змогу індивідуалізувати освітній процес, зробити його максимально орієнтованим на здобувача освіти [81].

Розглянувши визначення поняття «дистанційне навчання», перейдемо до опису історії розвитку технологій дистанційного навчання. Перш за все визначимо, що за нормативними документами: Положення про дистанційне навчання 2004 р. [68], Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [60] поняття «технологій дистанційного навчання» розглядається як сукупність методів, форм і засобів взаємодії учасників освітнього процесу під час самостійного засвоєння певного масиву знань за здійснення відповідного контролю за їх опануванням [53].

На самих витоках дистанційного навчання основним його засобом слугували друковані та рукописні матеріали. Дещо згодом, поява та розвиток друкарства, зробили можливим публікацію недорогих підручників. Та саме поява марок у 1840 році підштовхнула вченого І. Пітмана, який був винахідником одного із перших методів стенографії, поширити винайдений ним метод дистанційно. Того ж року І. Пітман створив курси кореспондентського навчання у місті Лондон задля навчання методу стенографії через листування. Саме цей випадок і вважається першою спробою впровадження технологій дистанційного навчання [14]. А вже в 1943 році для такого роду навчання було створено безкоштовне товариство кореспондентського навчання стенографії, яке було в доступності для всіх охочих. Отже, першу спробу впровадження технологій дистанційного навчання здійснив вчений І. Пітман, у Великобританії в XIX столітті.

Наступним визначним етапом стало відкриття у 1856 році Ч. Тусеном та Г. Ланченштейдтом інституту в Берліні, який був заснований на кореспондентській формі вивчення іноземних мов.

Уперше в історії змога здобувати вищу освіту дистанційно стала можливою в 1858 році в Лондонському університеті. Саме в цей час в означеному університеті було дозволено здавати іспити на отримання академічних ступенів бакалавра та магістра усіх спеціальностей, окрім медичних, віддалено, з усіх куточків світу. Аж до 1870 року виключно Лондонський університет мав власну форму дистанційного навчання – поштове листування. Вони проводили підготовку до вступних іспитів та різноманітні професійні курси. Це послугувало початковою формою дистанційного навчання [61].

На початку ХХ століття в 1919 році дистанційне навчання почало поширюватися і в інших країнах. Однією з перших перехопила ініціативу Австралія, де у Квінслендському університеті (м. Брісбен) розпочали свою роботу курси університетського рівня.

Уже в 1914 році було організовано навчання через поштову кореспонденцію в програмі початкової школи дітей, які живуть на значній відстані і не можуть дістатися до школи. Водночас заняття зі студентами Педагогічного коледжу Мельбурна також були проведені за допомогою використання поштового зв'язку. Пізніше така практика розповсюдилася і на середні школи і технікуми. Подібні системи шкільної освіти стали розвиватися в Канаді та Новій Зеландії.

Своєї популярності та значного поширення дистанційна форма навчання в той час отримала за рахунок появи приватних кореспондентських шкіл та становлення і формування окремих підрозділів дистанційного навчання при університетах.

У другій половині ХІХ – першій третині ХХ ст. закладами додаткової освіти пропонувалися короткострокові професійні курси підвищення кваліфікації та різноманітні курси передекзаменаційної підготовки. До

прикладу, Коледж Скеррі (м. Единбург) надавав можливість підготовки кандидатів до іспитів Громадянської служби, а Університетський Кореспондентський коледж (м. Кембридж) готував випускників неакредитованих англійських коледжів до іспитів для здобуття ступеня бакалавра у Лондонському університеті. Кореспондентський коледж Оксфорду готував до вступних іспитів до Оксфордського університету.

Хто ж надав перевагу дистанційній формі здобуття освіти у той час? Переважна більшість це були працівники середнього класу, які тільки у вільний від роботи час могли займатися освітою. Тому дистанційне навчання зачасту проводилось саме за такими напрямками: бібліотекарська справа, інженерія, менеджмент, економіка, математика, іноземні мови. Дидактичні та методичні особливості організації дистанційної форми навчання в той час були орієнтовані саме на психологічні особливості середнього прошарку населення та у відповідності до їх освітніх потреб.

Нині дистанційне навчання нерозривно пов'язане з розвитком нових інформаційних технологій та із впровадженням аудіовізуальних пристроїв [64]. Розпочався цей процес ще на початку ХХ століття і ознаменувався появою у 1910 році першого каталогу інструктивних фільмів. А вже через 10 років аудіовізуальні інструкції та матеріали увійшли до великої кількості освітніх програм, шляхом використання слайдів та кіноплівок.

Характерною рисою періоду 50-60-х рр. ХХ ст. стало швидке збільшення кількості нетрадиційних університетів за рахунок розширення їх програм безперервної освіти, курсів підвищення кваліфікації спеціалістів та їх перепідготовка. Класичні університети почали вважатися дещо проблематичними для отримання масової освіти через їх високу вартість, використання робочого часу професорсько-викладацького складу переважно для науково-дослідної роботи.

У 1962 р. науковець М. Янг запропонував створення «Відкритого університету», діяльність якого була б спрямованою на підготовку людей до зовнішнього ступеня університету Лондона. Освітня діяльність цього

університету мала здійснюватися за рахунок методів кореспондентської освіти у поєднанні з радіо- та телемовленням [44]. І хоча пропозиція створення подібного університету викликала значну кількість дискусій в Міністрстві освіти, та вже у 1969 році «Вільний університет» вийшов на один рівень із традиційними університетами та отримав право на присвоєння вчених ступенів.

У теоретичному становленні та осмисленні основ дистанційного навчання найбільш плідним є період 60–70-х років ХХ ст. Це обумовлено тим, що саме у цей проміжок часу було закладено фундаментальні поняття основних моделей дистанційної форми навчання, які є актуальними та значущими у наш час. На нашу думку, головним досягненням розвитку дистанційного навчання цього періоду було усвідомлення того факту, що альтернативною формою може слугувати самоосвіта громадян, що скеровується та контролюється закладами вищої освіти, та надає змогу принципово розширити рамки здобуття громадянами вищої освіти.

Найстарішими центрами дистанційної освіти в Європі стали Національний університет дистанційної освіти в Іспанії, Балтійський університет, Університет м. Ферн (Німеччина) із програмами з гуманітарних, соціальних, економічних та комп'ютерних наук; у Канаді – Відкритий університет (1972 року заснування); у Китаї – Шанхайський телевізійний університет [62].

Якісно новий етап становлення дистанційної освіти припадає на 1985 рік, у цей час розкрили можливість здійснення дистанційної освіти у двох форматах: *синхронному* – у вигляді відео або аудіографічних конференцій, у режимі реального часу та *асинхронному* – із використанням електронної пошти, інтернету або телеконференцій, у зручній для учасників освітнього процесу час, що і використовується нині.

Вже на межі ХХ–ХХІ століть, кількість закладів дистанційної освіти різних типів та рівнів перевищила 1100 одиниць. Одним із найбільш знаних сьогодні закладів дистанційної освіти є Пенсильванський університет, досвід

якого використовувався ЮНЕСКО у створенні концепції віртуального університету.

У 20-х роках XXI століття Міністерства освіти усіх країн без виключення змушені були реагувати на нові виклики адаптації освітнього середовища, які були спричинені спалахом коронавірусної хвороби COVID-19.

У сучасних умовах на особливу увагу заслуговують питання поліпшення техніко-економічних та організаційних умов праці, забезпечення високомотивованої праці науково-педагогічних працівників, та забезпечення їм належного матеріального та нематеріального стимулювання для якісної професійної діяльності [1].

На даний час створено багато методичних рекомендацій та вказівок проведення навчальних занять у школах, технікумах, університетах та інших навчальних закладах [55].

Таким чином, із кожним днем технології дистанційного навчання поліпшуються; педагоги займаються пошуком нових засобів і прийомів, які будуть корисні в процесі дистанційного навчання. Головним для педагогів зберігається опрацювання учнями навчального матеріалу так, щоб можливим було оволодіння освітньою програмою [18].

Важливим у нашому дослідженні є вплив дистанційної форми навчання на психічне та фізичне здоров'я молодших школярів, що ми і розглянемо у наступному підрозділі.

1.2 Вплив дистанційної форми навчання на психічне та фізичне здоров'я молодших школярів

Проблема психічного та фізичного здоров'я молодших школярів є важливою і потребує уваги як із боку суспільства, так і з боку закладів освіти. Особливо гостро ця проблема постає в період дистанційної освіти, що впливає на емоційний та психологічний стан учнів, адже зростає тривалість проведеного часу перед екраном, знижується рухова активність. Тому

вважаємо необхідним всебічне та ґрунтовне розкриття впливу дистанційної форми навчання на психічне та фізичне здоров'я молодших школярів.

Відтак, дистанційне навчання як і традиційне навчання, дає певний відбиток на психічне та фізичне здоров'я здобувачів освіти. Науковці та дослідники проводили значну кількість досліджень щодо цього питання. Згідно з дослідженням MMWR (Morbidity and Mortality Weekly Report) [95], сім'ї, в яких діти пройшли принаймні частину свого шкільного навчання дистанційно (віртуально), повідомляли про гірші результати успішності, пов'язані з психічним та фізичним здоров'ям.

У рамках емпіричного дослідження Morbidity and Mortality Weekly Report в жовтні та листопаді 2020 року були обстежені близько 1300 батьків дітей вікової категорії яких від 5 до 12 років. Серед батьків, діти яких відвідували звичайну традиційну школу, лише 30 % відмітили зниження фізичної активності свої школярів, натомість, про зниження фізичної активності при дистанційній формі освіти повідомили 63 %. Також при дистанційному навчанні батьки відмічають зменшення комунікації та спілкування дітей один з одним.

Вищий також показник погіршення психічного та емоційного здоров'я у дітей при дистанційному форматі навчання: так про погіршення при звичайному форматі повідомили 16 %, а при дистанційному – 25 %. Автори дослідження акцентують: «Ці висновки підкреслюють важливість особистого навчання для фізичного та психічного благополуччя дітей та емоційного благополуччя батьків» [96].

Різняться і погляди вчених на позитивний чи негативний вплив дистанційного навчання на фізичне здоров'я та психоемоційну систему молодших школярів.

Так, у своїй статті «Дистанційне навчання: здоров'язбережувальний аспект» Т. Кудрявцева відзначає «... певним симптомокомплексом впливу освітнього навантаження на емоційний стан опитуваних є наявність таких симптомів, як поганий настрій, роздратованість, порушення сну,

пригніченість» [51, с. 237]. Проте одразу ж надає поради, дотримуючись яких можна уникнути негативного впливу: «більше рухатись, зменшити перерви між прийомами їжі, навчитися раціонально розподіляти вільний від занять час, менше проводити часу за телефоном/комп'ютером, гуляти на свіжому повітрі, спати не менше 8-9 годин, не перевантажувати себе після занять» [51, с. 237-238].

В. Прибилова у своїй праці відзначає що, «дистанційне навчання допомагає оминати психологічні бар'єри, пов'язані з комунікативними якостями людини, – наприклад, соромливістю, страхом публічних виступів й ін.», що безсумнівно позитивно позначається на психічному здоров'ї здобувачів освіти початкової ланки [67, с.29].

О. Левченко, О. Землянська, Н. Праховнік, В. Зацарний сформували та детально висвітлили низку небезпечних та шкідливих для здоров'я факторів, які спричинені дистанційним форматом навчання. Серед них: режим роботи; напруга опорно-рухового апарату, внаслідок постійного сидіння; часте й довготривале використання ПК, планшетів та іншого обладнання; підвищений рівень електромагнітного випромінювання; напруга зору; великий обсяг інформації, оброблюваний в одиницю часу; напруга уваги; інтелектуальні навантаження; емоційні навантаження; монотонність праці [10, с. 26].

Відтак, проаналізувавши напрацювання науковців і дослідників [76; 85; 93; 94], можемо відзначити, що дистанційне навчання, як і традиційна система освіти, може нести як позитивний так і негативний вплив на психічне та фізичне здоров'я учнів початкової школи. Усе залежить від організації освітнього процесу, бажання та вміння вчителя забезпечувати психологічно комфортну атмосферу, установлення трирівневого зворотнього зв'язку (учитель-учні-батьки).

Також вважаємо за доцільне обґрунтувати та всебічно висвітлили вплив дистанційної форми навчання на психічне та фізичне здоров'я молодших школярів, об'єктивно оцінити ризики негативного впливу та можливості їх повного подолання чи максимальної мінімізації для збереження психічного та

фізичного здоров'я здобувачів освіти початкової ланки. Все це є надзвичайно важливим, адже якість, ефективність та результативність навчально-виховного процесу прямо пропорційна до стану здоров'я учнів.

Безсумнівно, дистанційне навчання, порівняно з традиційним, має свою специфіку, адже безпосередньо пов'язане із застосуванням технічних пристроїв [70]. Очевидним є факт, що взаємодія між учнем і вчителем у класі та учнем і вчителем через певний гаджет має свої особливості і надають різний відбиток на психічне та фізичне здоров'я молодших школярів [24]. Зупинимось детальніше на особливостях впливу дистанційної форми навчання на психічне здоров'я молодших школярів, так як сприятлива психологічна атмосфера та психоемоційне благополуччя є запорукою ефективного та результативного освітнього процесу, а їх відсутність навпаки – унеможливорює якісне здобуття знань.

Оскільки дистанційна освіта передбачає застосування різноманітних технічних пристроїв, то першою ознакою, що негативно впливає на психічне здоров'я є відсутність живого спілкування, адже навіть при синхронному дистанційному навчанні зоровий контакт та тілесність відсутні. Це позбавляє здобувачів освіти ряду важливих у психологічному відношенні речей, тобто унеможливується встановлення емоційного контакту між комунікаторами, учні втрачають можливість отримати психоемоційну підтримку вчителя, яка є запорукою мотиваційного аспекту традиційної освіти [12].

Ще одним фактором, який має згубний вплив на психічне здоров'я учнів є надання експертних знань. Під час проведення уроків у звичайному режимі вчитель наводить значну кількість прикладів, проводить зв'язок з особистим життям здобувачів освіти, викладає навчальний матеріал у формі розповіді чи бесіди. У той же час, в режимі онлайн вчитель зосереджений на викладі нового матеріалу і у нього немає змоги досить поширено пояснити навчальний матеріал за браком часу [24].

За дистанційної форми гостро постає питання «персоналізації» другого комуніканта. Першим комунікантом є учень, а другим – технічний

пристрій [30]. Це також може мати згубний вплив на психологічне здоров'я молодших школярів, для яких максимально важливою є емоційна наповненість освітнього процесу.

Із ціллю мінімізації факторів, викликаних особливостями організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання, які можуть спричинити негативний вплив на психічне здоров'я здобувачів освіти початкової ланки, варто дотримуватися певних правил та рекомендацій. Серед них важливою умовою є чітке розуміння кожним учасником дистанційного навчання своїх прав та обов'язків, а також прав та обов'язків інших учасників освітнього процесу. Важливим є створення таких елементів, які б привертали увагу, сприяли інтересу молодших школярів до освітнього процесу. Вчителю обов'язково варто забезпечити швидку та якісну зворотну реакцію як на звернення батьків, так і для комунікації з учнівським колективом.

Учитель також має піклуватися про психологічний комфорт та емоційні відчуття молодших школярів, важливу роль у цьому відіграє вибір навчальних програм і методик дистанційного навчання. Це пов'язано з тим, що багато електронних ресурсів для здійснення освітнього процесу в дистанційному форматі розробляються спеціалістами в сфері інформаційних технологій, без участі спеціалістів в сфері дидактики і психологів, а отже, і без урахування психолого-педагогічних принципів навчання і психологічних особливостей молодших школярів. У результаті, програмний продукт часто є неефективним, а інколи може завдавати здобувачам освіти психологічний дискомфорт [45].

Проте заслуговують уваги і фактори, які несуть позитивний вплив на психічне здоров'я молодших школярів. Так, домашнє середовище є для більшості з них комфортнішим, ніж шкільне, молодші школярі відчувають себе вільно, невимушено, вдома панує спокійна та передбачувана атмосфера [80].

Беззаперечним позитивним впливом відзначається унікальна можливість підлаштувати темп навчання під себе. Учень випрацьовує власний ритм і дотримується його без додаткових переживань, чи встигне він щось, чи ні. Хтось отримав більше часу на вирішення рівнянь з математики, хтось швидше

пише завдання з англійської та отримує додатковий час на поглиблене вивчення іншої теми чи фізичну активність. Є змога відчутти переваги, коли ритм формує не шкільний дзвоник і перерви між уроками, а сам учень.

Позитивний вплив дистанційної форми навчання на психічне здоров'я здобувачів освіти початкової ланки може визначатися ще й на опрацюванні навчального матеріалу. Відтак, багато молодших школярів, не зрозумівши чи недостатньо зрозумівши навчальний матеріал, соромитимуться попросити вчителя повторити його. Це викликатиме внутрішнє протиріччя в учня між бажанням засвоїти матеріал та все ж попросити вчителя повторити та власними переживаннями про його можливу реакцію. Звичайно такі ситуації пагубно впливають на емоційний стан та психічне здоров'я школярів, а в онлайні це не проблема: дитина може прослухати відеоурок чи його частину стільки разів, скільки потрібно, щоб закріпити знання.

Дистанційне навчання сприяє зниженню рівня стресу. Адже воно не потребує, на відміну від традиційної форми навчання, жодних додаткових зусиль: не потрібно рано вставати, переборювати поганий настрій чи самопочуття, зосереджуватись на особистісних відносинах з однокласниками та намагатися з ними товаришувати [34].

Отже, організація дистанційного освіти викликає фактори, які можуть як позитивно, так і негативно впливати на психічне здоров'я здобувачів освіти початкової ланки. Важливим фактором позитивного чи негативного впливу на психічне здоров'я молодших школярів є особистість вчителя, його професійність, організація уроку зокрема та освітнього процесу загалом.

Розглянемо детальніше вплив дистанційної форми навчання на фізичне здоров'я молодших школярів.

Сьогодні перебування за комп'ютером для багатьох дітей стало важливішим за прогулянки з друзями, активний відпочинок чи фізичну активність [74]. Дистанційна форма навчання тільки значно загострила цю проблему, адже тепер учні мають тривалий час перебувати за роботою з технічними пристроями, що при неправильно збалансованому часі на працю

та відпочинок, може викликати значні проблеми з фізичним здоров'ям, зокрема: гіподинамія, синдром зап'ястного тунелю (тунельне ураження нервових стовбурів кисті, пов'язане з тривалим перенапруженням м'язів), сухість очей, головний біль, біль у спині, нерегулярне харчування, нехтування особистою гігієною, порушення сну чи зміна його режиму [73].

Ще один мінус дистанційного навчання для фізичного здоров'я учнів можемо сформулювати так: замало фізичної активності. За традиційної форми молодші школярі постійно знаходяться в русі. Так, учителі проводять пальчикові гімнастики, фізкультхвилинки, фізкульт паузи, міні-зарядки, цікаві музичні паузи. Коли ж школярі займаються самостійно, то вони дуже часто втрачають контроль часу, можуть захопитися завданнями та на деякий час втратити відчуття реальності. При цьому, молодші школярі можуть не лише забути про чергування навчання та відпочинку, а навіть забути про прийом їжі, що звичайно негативно вплине на фізичне здоров'я учнів та за систематичного неправильного режиму дня, може викликати хронічні хвороби: язви, гастрити й ін.

Традиційна форма навчання чітко регулює режим дня молодшого школяра. У школах проводять ранкові зарядки, рухливі ігри на перервах, чітко контролюються прийоми їжі. Молодші школярі самостійно ще не здатні правильно розподілити власний час і тому дуже важливим для збереження їхнього фізичного здоров'я, в умовах здійснення дистанційного освітнього процесу потрібна допомога вчителів та батьків.

Серед позитивного впливу дистанційного навчання, як стверджують лікарі, діти менше хворіють: зменшується кількість контактів у школі й транспорті. Також дітям не потрібно витратити час на дорогу до школи, яка через погодні умови може бути несприятливою, наприклад, в дощову погоду чи ожеледь. Опрацювавши літературу [10; 13; 17; 80; 96], можемо дійти висновку, що науковці, дослідники, лікарі, учителі та батьки молодших школярів відзначають як позитивний, так і негативний вплив дистанційного

навчання на психологічне та фізичне здоров'я здобувачів освіти початкової ланки.

Отже, підсумовуючи вищевказане, можемо відзначити, що вплив дистанційної форми навчання на психічне та фізичне здоров'я молодших школярів може бути як позитивним, так і негативним. Значна роль у цьому належить саме організації освітнього процесу та емоційній віддачі вчителя, готовності та бажання батьків приймати участь у освітньому процесі. Будь-який негативний вплив дистанційного навчання, можна мінімізувати при правильній організації та загальній зацікавленості у цьому всіх учасників освітнього процесу. Стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя здобувачів освіти є надзвичайно важливим для ефективного освітнього процесу. У зв'язку з цим нами було класифіковано та упорядковано способи покращення психоемоційного та фізичного здоров'я учнів початкової ланки під час дистанційного навчання, які викладені у додатку А.

1.3 Особливості дистанційного навчання, сучасні підходи та принципи його реалізації

Одним із факторів, який відіграє головну роль у забезпеченні ефективності та результативності освітнього процесу є організація взаємодії між всіма його учасниками, методично правильно відібрані та реалізовані підходи та принципи дистанційного навчання [8].

Між учителем та молодшими школярами організація взаємодії обумовлює та визначає особливості організації уроків в умовах дистанційного навчання. Від рівня комунікації залежить ефективність навчання, у процесі якого спілкування між учасниками освітнього процесу відбувається в межах штучно створеного комунікативного середовища [26].

Роль учителя в організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання набуває особливого значення, адже молодші школярі ще не є достатньо організованими, щоб самостійно вчитися [79]. Основними

завданнями вчителя початкової ланки в умовах дистанційного навчання можемо зазначити такі:

- аналіз рівня забезпеченості учнів технічними засобами, підключенням до інтернету;
- обрання єдиного підходу до проведення уроків із використанням технологій дистанційного навчання;
- налагодження тісного, позитивно налаштованого зв'язку з молодшими школярами та їхніми батьками;
- врахування мотиваційного аспекту навчання, психоемоційних особливостей учнівського колективу;
- підлаштування навчального матеріалу, подача його максимально доступним, цікавим, наочним і таким, що стимулюватиме до розширення знань;
- забезпечення зворотного зв'язку;
- забезпечення ситуації успіху;
- надання конструктивного, чіткого, лаконічного та змістовного коментарю до виконаних завдань, що забезпечить можливість здійснення роботи над помилками [90, с. 26].

Відмітимо, що вчитель початкових класів, який працює в системі дистанційного навчання для отримання якісного освітнього результату та налагодження взаємодії з учнями класу має:

- встановити чіткий графік спілкування в режимі on-line і чітко його дотримуватися;
- оперативно відповідати на листи здобувачів освіти, батьків;
- підтримувати і схвалювати самостійність школярів;
- створити атмосферу психологічного комфорту, доброзичливої та привітної атмосфери: молодший школяр повинен відчувати, що його наставник не суворий контролер, а добрий учитель, який завжди допоможе, підтримає та оцінить старання;

– створити умови для повноцінної самореалізації учня, прояву успішності, самоствердження, підвищення його самооцінки.

Проте під час організації даної форми навчання у початкових класах варто виділити і певні проблеми, які гальмують налагодження взаємозв'язку між учасниками освітнього процесу:

– технічна проблема: під час занять необхідно мати аудіо-візуальний контакт, проте не всі школярі забезпечені відповідною технікою, перебої електроенергії, відсутність Інтернету або ж зв'язку взагалі;

– проблема ефективного зворотного зв'язку, що стосується не лише школярів, а й їх батьків;

– проблема психологічної невідповідності учнів до самостійної та індивідуальної роботи: молодші школярі ще не є достатньо організованими, щоб вчитися самостійно;

– проблема вибору вдалої форми контролю в ході перевірки знань учнів [75].

Проаналізувавши організацію уроків в умовах дистанційного навчання, бачимо, що схема взаємодії учасників освітнього процесу за традиційної системи освіти відрізняється від схеми за дистанційного навчання. Так, традиційна модель взаємодії «учитель ↔ учень ↔ підручник ↔ батьки» переходить у нову схему «учитель ↔ учень ↔ технічні засоби ↔ Батьки» [11].

У сучасних джерелах [21; 37; 50; 66; 69] визначають дві сторони взаємодії між вчителем та учнем: функціонально-рольову та особистісну, кожна з них розкриває окремі аспекти побудови взаємодії.

Функціонально-рольова сторона взаємодії між учнем та вчителем в умовах дистанційного навчання обумовлена об'єктивними умовами реалізації освітнього процесу, у якому вчителю відведена роль наставника та організатора учнівської діяльності: він організовує, спрямовує та контролює результати освітньої діяльності. За цього спрямування взаємодії молодші школярі розглядають вчителя не як особистість та помічника, а як посадову особу, яка покликана реалізувати певні завдання. Функціонально-рольова

сторона покликана забезпечити реалізацію когнітивної складової освіти. Критерієм успішної діяльності педагога служить відповідність досягнень учнів заданим еталонам.

Особистісна сторона взаємодії між вчителем та здобувачами освіти реалізовується завдяки тому, що вчитель відкривається перед дітьми як особистість, демонструє свої цінності та почуття, цим самим впливаючи на їх мотиваційно-ціннісну сферу. Засобом перетворення цієї сфери є наукове знання й зміст освіти.

Оптимальним варіантом для організації взаємодії між вчителем початкових класів та молодшими школярами є комплексне використання обох сторін взаємодії. Таке поєднання забезпечує передавання учням як загальних знань та умінь, так і особистого, індивідуального досвіду педагога, прищеплення правильних цінностей, стимулювання процесу становлення особистості [32].

Щодо принципів реалізації взаємодії між вчителем та молодшими школярами в умовах дистанційного навчання, то вони мають значну схожість з принципами за традиційної форми, проте з доповненнями, які пов'язані з особливостями організації уроків в умовах дистанційного формату навчання. Визначимо такі загальні принципи:

- принцип поваги до особистості;
- повної довіри та порозуміння;
- принцип доброзичливого та позитивного ставлення ;
- принцип права вибору та відповідальності за нього;
- принцип соціального партнерства, який полягає у рівності сторін, добровільності прийняття зобов'язань, обов'язковому виконанні домовленостей;
- принцип обговорення;
- принцип рівноправності та взаємоповаги.

Специфічні принципи взаємодії учнів та вчителя в умовах дистанційного формату організації навчання:

- принцип оперативності, який полягає в швидкому реагуванні як вчителя на звернення учнів, так і навпаки;
- принцип зворотного зв'язку;
- принцип плановості, який розуміє під собою дотримання всіма учасниками освітнього процесу конкретного графіка спілкування;
- принцип різноманітності: подання навчального матеріалу в синхронному та асинхронному дистанційному форматі;
- принцип всебічного залучення та співпраці батьків [15, с. 28-29].

Вважаємо за необхідне також визначити шляхи покращення взаємодії вчителя та молодших школярів в умовах дистанційного навчання:

- продумування та постановка найближчих педагогічних завдань індивідуально для роботи з кожним учнем;
- створення атмосфери взаємної доброзичливості та взаємодопомоги;
- організація спільної діяльності, у синхронному режимі, що зміцнює контакти дітей та створює спільні емоційні переживання;
- введення у навчальний матеріал позитивних факторів, що розширюють шкалу цінностей;
- обов'язкове надання учням будь-якого виду допомоги у вирішенні завдань та підготовці до уроків, опрацюванні теоретичного матеріалу та виконанні практичних завдань;
- відкрите та об'єктивне оцінювання діяльності, учні мають мати змогу відстежувати свою успішність;
- створення ситуації успіху;
- розроблення диференційованих завдань та подача виключно завдань, посильних для виконання;
- відзначення успіхів не тільки в навчальній, а й інших видах діяльності.

Так, якщо, для прикладу, учень досяг гарних результатів у спортивних

змаганнях чи його відзначили в обласній бібліотеці як кращого читача, учитель обов'язково має виділити час при синхронному дистанційному навчанні та відзначити цього учня, похвалити його.

– зважання на установки, прагнення, коло інтересів, ціннісних орієнтацій класного колективу [2].

Отже, особливості організації взаємодії між вчителем та молодшими школярами в умовах дистанційного навчання значним чином залежать від обраного типу організації уроків та особистісних характеристик вчителя та класного колективу молодших школярів. Базові ознаки організації взаємодії є спільними при традиційних та альтернативних формах освітнього процесу, вони засновані на моральності та позитивному ставленні вчителя та учнів один до одного.

Особливості дистанційного навчання, умови та вимоги для його ефективності, принципи та підходи реалізації становлять базу та є головними аспектами для обґрунтування та глибинного розкриття методики та особливостей організації уроків в умовах дистанційного навчання [25].

Аналіз теоретичних джерел [23; 27; 28; 29; 35] дає змогу визначити такі вимоги для ефективного впровадження дистанційного навчання:

- має бути представлено в системі;
- організація єдиного освітнього середовища, яке покликано забезпечити: взаємодію всіх користувачів, систематизацію та упорядкування всіх теоретичних навчальних матеріалів, визначення дистанційних технологій з якими працюватиме колектив, моніторинг дистанційного навчального процесу та його ефективності;
- зміст навчання не відмінний від змісту навчання при традиційній системі;
- включення традиційних навчально-методичних матеріалів;
- комплексне дотримання принципів дистанційного навчання;
- освітній процес має відбуватися в різних режимах: як синхронно, в режимі online, коли навчальні заходи і взаємодія з педагогом проводиться в

режимі реального часу з використанням ІКТ, так і асинхронно, в режимі відкладеного часу, який забезпечує дитині можливість освоєння навчального матеріалу в будь-який зручний для неї час ;

- індивідуалізація навчання;
- підвищення кваліфікацій та самовдосконалення вчителя для впровадження дистанційних технологій навчання.

Тісно пов'язаними з вимогами є умови ефективності реалізації дистанційного навчання. Вони обумовлюють та взаємодоповнюють, розкривають один одного. Саме вимоги до дистанційного навчання дають змогу сформулювати та визначити умови, які є необхідними для створення інформаційного освітнього середовища та результативності впровадження дистанційної системи освіти. Такими умовами ми визначили:

- створення єдиного освітнього середовища, в якому розвиватимуться в комплексі всі інформаційно-комунікаційні та інформаційно-комунікативні технології, формуватиметься ІКТ компетентність всіх без винятку учасників навчально-виховного процесу;
- активне впровадження інноваційних технологій, які покликані забезпечити мотиваційний аспект навчання;
- цілеспрямований розвиток самостійності та ініціативності в роботі;
- створення та забезпечення спільного комунікативного простору, учасниками якого виступатимуть вчитель – класовод, вчителі – предметники, для початкових класів це наприклад вчитель інформатики, іноземної мови чи музики, батьки школярів та самі здобувачі освіти [72].

Представлені вимоги та умови є основними і необхідними при реалізації дистанційного навчання. Виконання кожної умови та дотримання вимог окремо не гарантує успішне навчання, але в цілісності вони складають ґрунтовну базу для побудови продуктивного освітнього процесу в початковій школі.

Означені вимоги та умови дають нам змогу обширно та ґрунтовно представити особливості дистанційного навчання як альтернативної освітньої системи.

Дистанційне навчання, як і традиційне, перш за все навчання. І тому процес організації і теорії навчання нікуди не діваються, просто з'являється інший спосіб зв'язку [42].

Отож, засоби зв'язку є першою визначною особливістю дистанційного навчання. Так, залежно від засобів зв'язку, можна організовувати різне дистанційне навчання. Залежно від засобів зв'язку в історичному аспекті було визначене таке дистанційне навчання:

1. Листування вчителя і учнів. Це перші листи, коли вчитель надсилав завдання, потім отримував відповіді, перевіряв роботу і оцінював, надавав зворотний зв'язок. Таке дистанційне навчання було популярним в середині ХІХ століття.

2. Радіоуроки, які відзначались актуальністю на початку ХХ століття.

3. Телевізійні уроки від відомих педагогів-новаторів в кінці 90-х років. Зараз ми бачимо уроки Всеукраїнської школи онлайн.

4. Сучасні технології, інтернет призвели до появи нових способів дистанційного навчання. Наприклад, системи керування навчанням – LMS. Із такою системою школам набагато легше організувати дистанційне навчання [9].

Ще однією особливістю дистанційного навчання є його формат. Так воно може бути синхронним, асинхронним чи у поєднанні двох форматів – гібридним [83].

Розглянемо більш детально кожен із форматів. Ключовими аспектами та відмінностями синхронного дистанційного навчання є:

- відбувається в режимі реального часу;
- здійснюється за допомогою засобів аудіо-, відеозв'язку чи спілкування у чаті;

- здобувач освіти через засоби зв'язку контактує безпосередньо з вчителем;

- дозволяє підтримати дітей, заохотити та мотивувати їх;

- спричиняє розуміння дитиною, що вона долучена до спільного процесу.

Організувати навчання учнів у синхронному режимі можна з використанням:

- платформ дистанційного навчання (Moodle, Google Classroom та інші);

- проведення вебінарів, відеоконференцій (Zoom, Google Meet, Cisco WebEx, Microsoft Teams, Skype);

- проведення чатів (спілкування користувачів мережі в режимі реального часу через месенджери: Viber, Messenger, Telegram, WhatsApp, а також можливість проведення чатів надає пошта Gmail) [6, с. 12].

Асинхронне:

- не визначене конкретно в часі;

- може відбуватися через електронне листування, телевізійні уроки, вчителі створюють блоги, сайти тощо;

- потребує самостійного планування або планування за допомогою вчителя, дедлайнів;

- не містить «живого» спілкування;

- забезпечує диференціацію;

- є більш гнучким до соціальних умов: не прив'язане до місця, часу, способу виконання та засвоєння;

- є емоційно більш скутим та має незначні можливості у вияві підтримки, мотивування.

Варіантами організації дистанційного навчання учнів у асинхронному режимі є використання електронної пошти; Google Діску; соціальних мереж/месенджерів (Facebook, Viber, Telegram); сайту/блогу/ віртуальної дошки (Padlet, Lino it тощо) [6, с. 13].

Найкращим у результативності та найправильнішим для впровадження в початковій школі є гібридне дистанційне навчання. Його визначні ознаки:

- зустрічі як в синхроні – відеоконференції, так і в асинхроні – виконання завдань;
- має значні можливості в моральній та емоційній підтримці, створенні благополучної психолого-емоційної атмосфери;
- дає можливість учням самостійно планувати своє навчання, виходячи з тих чи інших умов;
- є зручним для об'єктивного оцінювання рівня засвоєння учнями навчального матеріалу, та одночасно для перевірки сформованості практичних умінь та навичок;
- сприяє формуванню правильних моральних цінностей [6, с. 14].

Особливістю дистанційного формату навчання є і його розклад, який має значні відмінності від розкладу в традиційній системі освіти. Ключова відмінність розкладу дистанційного навчання в тому, що біля навчального предмету обов'язковим є зазначення виду зв'язку за яким буде здійснюватися освітній процес [91]. Наприклад, учитель може побудувати день таким чином, що два уроки будуть проходити в синхронному режимі, а три – в асинхронному чи по іншому, комбінуючи, як формати дистанційного навчання, так і засоби зв'язку, обираючи найефективніші та найрезультативніші, в залежності від умов, які склалися.

Є два підходи до побудови розкладу: колегіальний і автономія вчителя.

Багато вчителів вибирають різні платформи для проведення відеоконференцій і надання завдань. Тому виникає дисбаланс між автономією вчителя та потребами здобувачів освіти, яким доводиться опановувати багато видів зв'язку. Цей дисбаланс тим більше виражений, чим молодші діти [19].

Школи, які одразу орієнтувалися на потреби учнів, обмежували вибір учителів [84]. Дуже важливим є колегіальне рішення школи в цьому питанні.

З огляду на особливості організації дистанційного навчання в початковій школі, можемо сформулювати ряд рекомендацій, щодо побудови розкладу для молодших школярів:

- створити сайт на якому учні завжди зможуть відстежити свій розклад, включати посилки на відео конференції;
- доречним буде розклад із нагадуванням;
- контрольні списки, які міститимуть перелік вправ та завдань з предметів, а також очікувані результати від вчителя;
- сесія може тривати 30 хвилин. Проте вона може бути скорочена, залежно від очікуваного результату;
- розумне навантаження дітей, синхронне і асинхронне навчання, зворотний зв'язок, розуміння, що в батьків є й інші завдання і обов'язки;
- організований простір для спілкування, для прикладу практикування ранкових кіл в режимі онлайн, щоб діти змогли висловити один одному слова підтримки, тим самим мотивувавши подальшу плідну діяльність;
- важливу роль приділити безпеці в інтернеті, конфіденційності всієї інформації, що стосується як самих учнів, так і їх сімей.

Розглянемо більш детально особливості дистанційного навчання – зворотній зв'язок. Так-як дистанційне навчання є комп'ютеризованим навчанням, то зворотній зв'язок є необхідними для забезпечення його ефективності [86].

Вимоги до зворотного зв'язку як характерної особливості дистанційного формату навчання:

- конкретність, прозорість та чіткість;
- зручність;
- своєчасність та доцільність;
- постійність та послідовність, систематичність;
- контрольні списки або, що потрібно зробити для покращення;

– корисні посилання, рекомендації – що потрібно подивитися, на що звернути увагу [41].

Особливістю дистанційного навчання є й оцінювання. Адже при такому форматі навчання унеможлиблюється здійснення оцінювання у традиційній формі. Можемо виділити наступні інструменти здійснення оцінювання навчання в дистанційному форматі у початковій школі.

– «онлайн-тести з автоматичним зворотним зв'язком. Сервіси: Quizlet, Google Forms, Kahoot, Pear Deck.

– навчання через відео. Прив'язати до відео те, що буде оцінюватись. Сервіси: EdPuzzle, Khan Academy, Nearpod, YouTube.

– використання записаних пояснень/відгуків на діаграмах, розв'язках чи процесах (обговореннях). Сервіси: Flipgrid, Explain Everything, Seesaw, Screencastify, Kaizena.

– створення портфоліо робіт для спостереження за навчанням. Сервіси: Seesaw, Book Creator, Pages, Google Sites.

– обговорення тем/Дошки. Сервіси: Flipgrid, Padlet, Viber.

– опитування / зворотний зв'язок. Сервіси: Mentimeter, Poll Everywhere, Survey Monkey.

– спільне використання контрольного списку. Сервіси: будь-який додаток для публікації списків [5, с.78].

Опираючись на сказане вище можемо відзначити, що дистанційне навчання має власні особливості, зумовлені теоретичними та практичними аспектами його впровадження. Ці особливості простежуються майже у кожному етапі його побудови та впровадження. Також видозміненими є і підходи та принципи його реалізації. З'ясування та обґрунтування цих положень є необхідним для розкриття теоретичних засад організації уроків в дистанційному навчанні.

Висновки до розділу I

У результаті аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури із досліджуваної проблеми виявлено, що специфікою організації уроків в умовах дистанційного навчання є: відсутність прямого контакту між учасниками освітнього процесу, атмосфера проведення уроків, наявність в окремих випадках інших осіб (батьків, родичів), майже повна відсутність невербального спілкування, коригування часу та місця проведення відповідно до потреб класного колективу, зміна методів емоційного впливу на здобувачів освіти.

З'ясувавши вплив дистанційної форми навчання на психічне та фізичне здоров'я молодших школярів, відмітимо, що воно може мати як негативний вплив, так і, за методично правильної організації, позитивно впливати на фізичне та психічне здоров'я здобувачів освіти початкової ланки.

Виділено низку небезпечних та шкідливих для здоров'я факторів, які спричинені дистанційним форматом навчання: режим роботи, напруга опорно-рухового апарату внаслідок постійного сидіння, часте й довготривале використання технічних пристроїв, підвищений рівень електромагнітного випромінювання, напруга зору, великий обсяг інформації, напруга уваги, інтелектуальні та емоційні навантаження, монотонність праці.

Проте заслуговують уваги і фактори, які несуть позитивний вплив на психічне здоров'я молодших школярів. Відтак, домашнє середовище є для більшості з них комфортнішим, ніж шкільне, молодші школярі почувають себе вільно, невимушено, вдома панує спокійна та передбачувана атмосфера. Беззаперечним позитивним впливом відзначається унікальна можливість підлаштувати темп навчання під себе. Позитивний вплив дистанційної форми навчання на психічне здоров'я здобувачів освіти початкової ланки може визначатися ще й на опрацюванні навчального матеріалу. Дистанційне навчання сприяє зниженню рівня стресу.

Опрацювавши літературу з означеної теми ми сформуваємо основну особливість дистанційного навчання – це перехід від традиційної моделі взаємодії «учитель ↔ учень ↔ підручник ↔ батьки» у нову схему «учитель ↔

учень ↔ технічні пристрої ↔ батьки». Саме цей перехід обумовлює та викликає всі побічні особливості організації уроків в умовах дистанційного здобуття освіти.

Щодо принципів реалізації взаємодії між вчителем та молодшими школярами в умовах дистанційного навчання, то вони мають значну схожість з принципами за традиційної форми, проте з доповненнями, які пов'язані з особливостями організації уроків в умовах дистанційного формату навчання. Такими доповненнями виступають: принцип оперативності, принцип зворотного зв'язку, принцип плановості, принцип різноманітності та принцип всебічного залучення та співпраці батьків.

Отже, на основі опрацьованої психолого-педагогічної та методичної літератури, її глибокого та повного вивчення та аналізу, робимо висновок, що дистанційне навчання є ефективною та результативною альтернативою традиційній системі освіти.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

2.1 Огляд найпоширеніших платформ для реалізації дистанційного навчання

Дистанційна освіта реалізується через систему дистанційного навчання, яка є частиною системи освіти України, з нормативно-правовою базою, організаційно оформленою структурою, кадровим, системотехнічним, матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням [68].

Хоча останнім часом засоби реалізації дистанційного навчання весь час вдосконалювались та вийшли на якісно новий рівень, усе ж суспільні виклики сьогодення зумовлюють необхідність прогресування та безперервного вдосконалення засобів реалізації дистанційного навчання [82]. Створюються навчальні освітньо-педагогічні програми та середовища для онлайн навчання, відкриваються нові центри комунікацій освітнього простору тощо.

Дистанційне навчання відкриває можливості для досягнення кращої, більш якісної та зручної організації освітньо-виховного процесу. Проте не дивлячись на значну кількість напрацювань та роботи, що була пророблена за останні декілька років у напрямі вдосконалення системи дистанційної освіти, навчання за допомогою засобів Internet-технологій розкрито недостатньо. Особливо це стосується методичної розробки навчального забезпечення електронно-навчальних курсів, створення та функціонування платформ для дистанційного навчання, наявність фахового кадрового забезпечення, володіння інформаційними технологіями усіх учасників навчально-виховного процесу тощо [7].

Для ефективного впровадження системи дистанційної освіти особливо важливим є розумний та раціональний вибір платформи для реалізації дистанційного навчання [58]. Тому, на нашу думку, важливим для повного розкриття теми магістерської роботи є огляд найпоширеніших платформ для реалізації дистанційного навчання. У підборі платформ ми зробили опору на

можливості використання поданих платформ при викладанні в початкових класах нової української школи. Всі ці платформи можуть бути використаними як поодинці, так і в системі для навчання здобувачів освіти початкової ланки.

Розглянемо систему дистанційного навчання *Moodle*. Вона є повністю безкоштовною та зручною у використанні, вільно завантажується, встановлюється та змінюється. «Moodle підходить для організації дистанційного навчання будь-якого рівня – від персональної бази освіти до системи електронного навчання великого освітнього закладу. Навіть якщо ви приватний репетитор – ви можете використовувати Moodle» [78, с. 19].

В цілому Moodle відмінно справляється з завданнями дистанційного навчання. Його переваги:

- повністю безкоштовна система, готова до впровадження;
- створення якісних курсів для дистанційного навчання;
- широкі можливості управління курсами;
- містить потужний апарат тестування;
- включає різноманітність навчальних елементів;
- дозволяє реалізувати диференційоване навчання;
- може використовувати широкі педагогічні сценарії та освітні стратегії (програмування, модульне, індивідуальне, соціальне навчання);
- містить налаштування варіантів керування доступом користувачів до курсу – запис тільки вчителем, за кодовим словом та модерація);
- відстеження прогресу учнів за допомогою візуалізації;
- можливість публікації навчального контенту різного формату – аудіо, відео, текст та інше [59, с. 21].

Moodle є надзвичайно корисною для організації диференційованого навчання. Так, програма дає змогу не тільки всім учням виконувати однакові завдання, але і, для прикладу, надає змогу об'єднати учнів у групи, а для кожної групи визначити свій контент та завдання для перевірки сприйнятого матеріалу. Також можна встановити послідовність доступу до того чи іншого

навчального елементу після виконання попереднього завдання. Наприклад, не виконавши анкетування по темі 1, здобувач освіти не зможе отримати доступ до теоретичного матеріалу теми 2. Таким чином програмувати можна не лише доступ до окремих навчальних активностей, але й до цілої групи навчальних елементів, що дає змогу викладачеві будувати освітній процес в залежності від вікових та індивідуальних особливостей, а також рівня розвитку та середнього інтелектуального рівня класного колективу.

До недоліків Moodle можемо віднести:

- не дивлячись на те, що систему позиціонують, як безкоштовну, проте її потрібно встановлювати, для цього є необхідними сервер або хостинг та доменне ім'я. Все це може створити додаткові перепони, ускладнення при використанні системи, та й загалом виявитись надто дорогим для встановлення приватним репетитором чи школою.

- система споживає багато ресурсів, що може збільшити фінансові витрати.

- вимагає детального, вдумливого та критичного вивчення [59, с.22]

Web-додаток Edmodo, в свою чергу, є спеціальним сервером у мережі, який, на відміну від Moodle навіть не потребує окремого встановлення, що робить його більш зручним у використанні. Побудований Edmodo за принципом соціальних мереж, тому є особливо зручним та привичним для використання сучасними школярами. Так навіть сам інтерфейс серверу нагадує інтерфейс соціальної мережі Facebook.

Для початку роботи з сервером необхідно створити групу, яка має назву електронний курс. У кожного електронного курсу є власне посилання та код, за якими мають змогу заходити здобувачі освіти. Група може містити різні типи файлів: текст, завдання, опитування, анкетування, окрім цього відео ролики з Ютубу чи будь-який інший контент з інших сервісів.

Корисним й те, що Edmodo не перевантажений надмірними функціями чи плагінами. З додаткового тут є прості але потрібні елементи, такі як:

- календар (для фіксації навчальних подій),

- журнал (для виставлення оцінок);
- функціонал для перевірки домашнього завдання.

Звернемо увагу на переваги сервісу:

- безкоштовний;
- немає реклами;
- проста реєстрація;
- користувачі діляться на три групи: вчителі, учні, батьки (у кожній групі своя окрема реєстрація, свій код для доступу).

Однак існує кілька недоліків:

- групи Edmodo не можна об'єднувати, тобто в учня буде купа незручних (а вони незручні) посилань, з купою кодів;
- загалом арсенал навчальних елементів хоч і достатній, але відносно бідний [43, с.187].

Чи не найпопулярнішою платформою для реалізації дистанційного навчання на сьогоднішній час є *Google Classroom*. Для початку роботи з цією платформою потрібно мати аккаунт Google та пройти реєстрацію.

Серед можливостей Google Classroom для вчителів виділяють:

- створення власного класу/курсу;
- організація запису учнів на курс;
- поширення будь-якого формату навчального матеріалу: текстовий, відео, аудіо, змішаний;
- можливість відвантажувати завдання для учнів;
- оцінювання завдання учнів і спостереження за їх прогресом;
- організація спілкування здобувачів освіти.

Серед можливостей Google Classroom для здобувачів освіти можемо виділити такі:

- легке та зручне підключення до будь-якого класу чи курсу ;
- можливість опрацювання теоретичного чи іншого виду навчального матеріалу;

- можливість виконувати завдання, проходити контроль рівня знань, умінь та навичок;
- можливість спостереження за власним прогресом;
- підтримка комунікації як з викладачем, так і з іншими здобувачами освіти.

Особливості Google Classroom можна відзначити:

- використання інструментів Google (Google Диск, Google Docs);
- в учасників освітнього процесу на Google диск створюється загальна папка «Клас»;
- папка «Клас» доступна як для окремого учня, так і для класу в цілому.

Як і в попередніх платформах для реалізації дистанційного навчання можемо визначити певні переваги та недоліки.

Так, серед переваг можна назвати:

- безкоштовний;
- легкий та зручний у використанні, адже Google Classroom створювався саме для шкіл, на відміну від Moodle, який більше підходить для вузів;
- традиційні функції у Google реалізовані добре: є можливість публікувати теоретичні матеріали, завдання, виставляти оцінки в журналі, є календар.

Виділимо і кілька недоліків такого рішення:

- дуже бідний арсенал навчальних елементів;
- посилання на Classroom не зручні.

Користуються популярністю і додатки для відео-конференцій, такі як Zoom, Skype, Facebook Messenger.

Zoom вважають одним із найвідоміших та найпопулярніших додатків за період пандемії корона вірусу. Сервіс є надзвичайно зручним та привабливим у використанні, як для вчителів, так і для здобувачів освіти, легко встановлюється на телефон, планшет чи комп'ютер.

Переваги Zoom:

1. Кількість учасників: до 100.
2. Тривалість конференції: до 40 хвилин.
3. Демонстрація екрану: підтримується.
4. Запис бесіди: локально на пристрої.
5. Є функція відправки файлів.
6. Є служба підтримки.

Функціонал *Skype* також підтримує всі необхідні параметри для впровадження дистанційного навчання через його систему.

- Кількість учасників: 50.
- Тривалість конференції: до 4 годин.
- Демонстрація екрану: підтримується.
- Запис бесіди: в хмарі.
- Функція відправки файлів: є.
- Служба підтримки: немає [43, с. 212].

Зрештою організувати проведення заняття можна прямо у соціальній мережі *Facebook*. Популярний месенджер Facebook дозволяє спілкуватися через відеозв'язок, до того ж об'єднати в одній конференції можна до 50 осіб.

Додаток доступний як на ПК так на системах Android та iOS і навіть у браузері. Підтримується демонстрація екрану, запис бесіди не підтримується, функція відправки файлів є, немає служби підтримки.

Отже, детально розглянувши найпоширеніші платформи для реалізації дистанційного навчання, їх особливості, переваги та недоліки, можемо дійти висновку, що кожна з цих платформ є особливою у використанні, а ефективність навчання через цю платформу в значній мірі залежить від особливостей класного колективу та організаторсько-методичних умінь та навичок вчителя. Вибір тієї чи іншої платформи, а можливо і їх поєднання є ключовими аспектами у розробленні методики організації уроків в умовах дистанційного навчання.

2.2 Методика організації уроків в умовах дистанційного навчання

Дистанційна освіта, яка сьогодні стала не альтернативною формою освіти, а вимогою сьогодення поставила викладачів та батьків перед рядом непростих викликів та проблемних питань, які мали на меті прояснити, як методично правильно організувати навчально-виховний процес в умовах, коли вчитель не може знаходитись поруч, а отже традиційний взаємозв'язок між вчителем та здобувачами освіти повністю втрачено. Та як зрозуміти, рівень засвоєння знань, набуття умінь та навичок, коли традиційні способи оцінювання не просто не ефективні, а загалом – недоступні [31].

Так, методика організації уроків в умовах дистанційного навчання стала основною темою, яка потребує терміново нових рішень та впроваджень в систему освіти, нових методичних напрацювань та практично перевірених форм та методів організації освітнього процесу в дистанційному форматі.

Особливістю уроків дистанційного навчання є сама форма їх організації за якої комунікація учасників освітнього процесу відбувається не безпосередньо при традиційному спілкуванні, а опосередковано через передачу відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у синхронному або асинхронному режимі [52].

Так, під час вибору методики організації освіти у форматі дистанційного навчання особливо важливо продумати можливості отримання зворотнього зв'язку, які виступатимуть, як форми оцінювання набутих знань, сформованих умінь та навичок. Це можуть бути форми, які використовуються за традиційної форми освіти: письмові роботи (самостійні, практичні, лабораторні, контрольні), заповнення таблиць, схем, моделей, навчальні проекти чи інноваційні форми перевірки та оцінювання, такі, як, наприклад учнівські портфоліо, перевірка через відео-зв'язок за допомогою месенджерів Zoom, Skype, Meet тощо [89].

Для більшої ефективності, а також зручності організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання варто методично правильно

підібрати платформу, форми та методи для реалізації дистанційного навчання, у відповідності до вікових, індивідуальних та інтелектуальних особливостей класного колективу здобувачів освіти.

Суть, характерні особливості та можливості найпопулярніших на сьогодні платформ для реалізації дистанційного навчання ми висвітлили в попередньому підпункті. Проте, окрім платформ, важливе місце у методиці організації уроків в умовах дистанційного навчання відіграють технології, форми, методи, програмне та програмове забезпечення.

Для методично правильної організації та побудови уроків в умовах дистанційного навчання варто особливо звернути увагу на можливість:

- представляти навчальний матеріал у різних форматах (текст, презентація, відеоматеріал, вебсторінка);
- побудувати урок як сукупність веб-сторінок із можливим проміжним виконанням тестових завдань);
- встановити швидкий та зручний зворотній зв'язок;
- встановлювати взаємозв'язок з батьками школярів;
- створити комфортну психологічну атмосферу для всіх учасників навчально-виховного процесу;
- здійснювати тестування та опитування школярів із використанням запитань закритого (множинний вибір правильної відповіді та співставлення) і відкритого типу;
- виконувати завдання здобувачами освіти з можливістю пересилати відповідні файли;
- легкого та доступного отримання знань;
- вибирати широкий спектр інструментів моніторингу навчальної діяльності учнів [4, с. 131].

Відтак, у розробленні чи виборі методики організації уроків в умовах дистанційного навчання вчителям початкових класів варто ознайомитись з роботою різноманітних сервісів та форм комунікації через інтернет, адже саме

встановлення якісного зворотнього зв'язку є запорукою ефективного та результативного навчально-виховного процесу [77].

Популярними та незмінними у побудові освітнього процесу в дистанційному форматі є хмарні сервіси. Вони є багатофункціональними користувацькими середовищами, які надають можливість для спільної роботи вчителів та здобувачів освіти. Хмарні середовища зручні у використанні, продуктивні для обміну файлами, структурування і збереження їх в одному місці [33].

Кожен сучасний вчитель, який здійснює дистанційне навчання, має в своєму арсеналі запас напрацювань на сервісі Google-форм. Вони дають змогу збирати відповіді здобувачів освіти, проводити автоматичне оцінювання результатів тестування. Позитивним також є те, що саму форму тестування можна побудувати декількома способами: з вибором однієї, двох чи декількох правильних варіантів відповідей, а також змішаного типу. Це надзвичайно зручно та практично при побудові диференційованого навчання, індивідуального підходу до інтелектуальних можливостей школярів [9].

Classtime – це бібліотека ресурсів, що дає змогу працювати з анкетуваннями та створювати запитання. Є корисною для перевірки рівня засвоєння знань, набутих умінь та навичок, а також оцінювання успіхів дистанційного навчання.

Learningapps – це програмове забезпечення, що надає можливість створювати вправи різних типів та на різні теми, або ж користуватися готовими. Це програмне забезпечення дуже зручне у використанні, як для вчителів, у яких є необхідність розробити вправу, так і для здобувачів освіти, які її виконуватимуть. Вправи створені з допомогою Learningapps можуть використовуватися на будь-якому предметі та для навчання всіх вікових категорій здобувачів освіти. Створення вправ, завдання чи ігор значно полегшують заздалегідь заготовлені шаблони, які з легкістю допомагають моделювати завдання та, при потребі, диференціювати його для здобувачів освіти з різною успішністю. Беззаперечною перевагою при організації уроків

дистанційного навчання разом з програмою Learningapps є можливість використовувати в завданнях не лише текстове наповнення, але і аудіо-, відеофрагменти, зображення. Усе це сприятиме зростанню зацікавленості та уваги дітей до матеріалу, виступатиме потужною мотивацією до правильного та свідомого виконання поставлених завдань, вправ [48].

Для методично правильної організації уроків в умовах дистанційного навчання значну увагу варто приділити не тільки побудові, структурним елементам уроків, які зачасту не відрізняються від уроків при традиційній формі освіти, а особливостям, які є відмінними від традиційних уроків та накладають значний відбиток на успішність учнів, їх мотивацію до навчання [49]. Ключовим мотивом до навчання в здобувачів освіти початкової ланки є оцінювання. Проте перехід до дистанційної форми навчання унеможливорює проведення оцінювання у звичному для всіх форматі. З огляду на це, при підборі методики організації уроків в умовах дистанційного навчання необхідно звернути увагу на вибір форм та методів оцінювання, які будуть доцільними у організації дистанційного навчання для вікової категорії здобувачів освіти [63].

За технічної можливості, варто проводити оцінювання результатів навчання за допомогою дистанційних платформ. Звісно, найкраще, якщо є змога проводити оцінювання в режимі онлайн або на дистанційних платформах, де є відповідна функція та інструментарій.

Оскільки однією з проблем дистанційної освіти сьогодення є недостатньо розроблена єдина система оцінювання за дистанційною формою навчання, то можна користуватися тими засобами, які комфортні для всіх учасників освітнього процесу. Розглянемо найпопулярніші з них.

Ефективним та доцільним для впровадження в початкових класах є анкетування. Його зручно використовувати для проведення поточного контролю під час дистанційного навчання. Так анкета виступає достатньо гнучким інструментом для оцінювання, адже надає змогу поставити запитання безліччю різноманітних способів, легших чи навпаки складніших, на розсуд

вчителя. У дистанційній освіті після освоєння кожної теми можна використовувати анкети, в яких учень сам оцінює свої результати навчання за такими показниками:

- зрозумів / зрозуміла, можу вирішити самостійно;
- зрозумів / зрозуміла можу вирішити з підказкою;
- не зрозумів / не зрозуміла, не можу вирішити [20, с. 37].

Для оцінювання індивідуальних досягнень здобувачів освіти може бути використане оцінювання системою портфоліо. «Портфоліо – це накопичувальна система оцінювання, що передбачає формування уміння учнів та учениць ставити цілі, планувати і організовувати власну навчальну діяльність; накопичення різних видів робіт, які засвідчують рух в індивідуальному розвитку; активну участь в інтеграції кількісних і якісних оцінок; підвищення ролі самооцінки.

Методика організації оцінювання системою портфоліо включає в себе:

- визначення критеріїв для включення учнівських напрацювань до портфоліо;
- форми подання матеріалу;
- спланованість процесу оцінювання;
- елементи самооцінки з боку учня тощо [38, с. 128].

Система оцінювання портфоліо надає змогу вчителю підлаштувати форму оцінювання під вікові та індивідуальні особливості здобувачів освіти до яких вона застосовується, адже для створення портфоліо немає встановлених правил і вимог. Його основна ціль заключається у тому, щоб здобувачі освіти показали власні знання, здібності, уміння та навички. Способи оформлення також можуть бути різноманітними: від відбору найкращих досягнень із будь-якого предмету (предметів) до накопичення всіх робіт, виконаних учнем. Все залежить лиш від того, який саме формат виконання портфоліо обирає викладач.

Інструментами спілкування в дистанційному навчанні, які теж можуть виступати, як інструменти для оцінювання діяльності здобувачів освіти, можуть бути:

1. **Електронна пошта** – це стандартний сервіс інтернету, що забезпечує передавання повідомлень, як у формі звичайних текстів, як і в інших формах (програмах, графіці, звуках, відео) у відкритому чи зашифрованому вигляді [43, с. 43]. Під час використання електронної пошти для реалізації дистанційного навчання вона може виступати для організації спілкування викладача й учня, а також для комунікації всіх учасників навчально-виховного процесу один з одним.

2. **Форум** – найпоширеніша форма взаємозв'язку вчителя та здобувачів освіти. Особливість його полягає в тому, що кожний форум присвячений якійсь проблемі або темі. Модератор форуму реалізує дискусію чи обговорення, стимулюючи запитаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією. Форуми можуть використовуватися не тільки з ціллю оцінювання знань, умінь та навичок, але і задля подачі нового матеріалу, актуалізації опорних знань.

Програмне забезпечення форумів дозволяє прикріпити різні файли певного розміру. Кілька форумів можна об'єднати в один великий. Наприклад, під час роботи малої групи учнів та учениць над проектом створюються форуми для кожної окремої групи з метою спілкування під час проведення дослідження над вирішенням поставленого для цієї групи завдання, потім – обговорення загальної проблеми проекту всіма учасниками навчального процесу (вебконференція) [43].

Чат – спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативного спілкування людей через інтернет. Є кілька різновидів чату: текстовий, голосовий, аудіовідеочат, найпоширеніший – текстовий. Голосовий чат дозволяє спілкуватися за допомогою голосу, що важливо під час вивчення іноземної мови в дистанційній формі.

Однією з найдієвіших форм організації уроків в умовах дистанційного навчання вважається відеоконференція. Вона проводиться виключно в онлайн-режимі, у визначений день і в призначений час. Беззаперечним плюсом є те, що вона найбільше наближена до взаємодії всіх учасників освітнього процесу при традиційній системі організації навчання. Здобувачі освіти мають змогу хоч і через екран монітора та все ж підтримувати зоровий контакт з вчителем, який є важливим для забезпечення результативного навчання в початкових класах. Учитель і учні можуть бачити одне одного.

Блог – форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі чи групі людей. Ця форма організації уроків в умовах дистанційного навчання є найприйнятнішою для здобувачів освіти старшої та середньої ланки, оскільки учні початкових класів потребуватимуть сторонньої допомоги, як для розміщення власних напрацювань, так і для ознайомлення з матеріалами інших учасників навчально-виховного процесу.

Наприклад, автор (один учень чи група) виконують певне завдання (твір, есе), яке розміщують на сайті свого мережевого щоденника (блогу), потім автор блогу дає можливість іншим учням прочитати і прокоментувати розміщений матеріал. Таким чином у здобувачів освіти з'являється можливість не тільки для ознайомлення з напрацюваннями своїх однокласників, але і можливість для обговорення й оцінки якості публікації і коментарів [47].

Невід'ємним елементом у організації уроків в умовах дистанційного навчання є середовище для дистанційного та змішаного навчання Classroom, яке дозволяє організувати онлайн-навчання, використовуючи відео, текстову та графічну інформацію, різні додатки Google. Учитель має можливість контролювати, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання вправ, застосовувати різні форми оцінювання [87].

Ще одною формою організації дистанційного навчання є **соціальні мережі та месенджери**, які дозволяють створювати закриті групи, чати, теми, обговорення завдань, проблем, інформації.

Особливості дистанційної освіти, яка базується на інформаційно-комунікаційних, телекомунікаційних технологіях, інтернет-ресурсах і послугах, впливає на способи відбору і структуризації змісту, способи реалізації тих чи інших методів і організаційних форм навчання, що суттєво впливає на функціонування всієї системи. Учень відбирає і оброблює інформацію, висуває гіпотези, ухвалює рішення, спираючись на власні роздуми та бачення проблеми [54].

Описані вище найпопулярніші платформи для реалізації системи дистанційного навчання, форми та інструменти організації діяльності на цих уроках зорієнтовані у своїй більшості на запам'ятовування матеріалу, розуміння та його застосування для розв'язання задач.

Проте основною метою сучасної системи освіти виступає розвиток гармонійно розвиненої особистості, розвиток її компетентностей [46]. Для цього можна запропонувати учням інші типи завдань – які передбачають більш творчий підхід до опрацювання матеріалу (того ж самого підручника). Методика організації уроків в умовах дистанційного навчання дає для цього гарну базу. Запропонуємо декілька варіантів:

- Замість пропонувати типові завдання на кшталт підготувати реферат чи презентацію, варто попросити учня зняти відео про певну тему. Він може це зробити маючи телефон. Сервіс: Screencast-o-matic.

- Замість просити учнів давати відповіді на запитання, даємо завдання створити запитання до певної теми. Так учень вчиться не просто відтворювати інформацію, а опрацьовувати її. Сервіси: Learningapps, Genially.

- Учні можуть записувати відео і фактично спілкуватися між собою на певну навчальну тему з їх допомогою. Сервіс: Flipgrid (якщо не боїмося асинхронних відеодискусій з інтерфейсом англійською).

- Карта понять. Прочитали параграф – складаємо карту понять за ним. Сервіси: MindMeister, BubbleUs. Може бути і офлайн-варіант – на аркуші паперу. Згодом цю карту понять можна розглянути на уроці, якщо немає іншого способу, як передати результат роботи.

– Інфографіки. Сервіс: Canva (україномовний). Тут є можливість створювати графічні об'єкти і різнотипні публікації. Почати роботу просто: обираємо вид публікацій і наповнюємо робочий простір із певним дизайном своїми текстом, картинками. Офлайн варіант: якщо немає доступу до комп'ютера, те саме можна зробити на аркуші паперу.

– Щоденник вражень. Сучасні учні переживають цікавий момент в історії. Варто спонукати їх фіксувати, що відбувається з ними і їхніми родинami. Щоденник вражень вимагає рефлексувати над тим, що відбувається. Це може бути цінною навчальною діяльністю. Сервіс: Blogger.

– Комікс. Можна розповісти історію за мотивами того, що прочитав у параграфі. Або «оживити» персонажів, про яких ідеться в літературному творі. Такі творчі завдання можуть допомогти нам із мотивацією учнів навчатися. Сервіси: StayBoardThat, MakeBeliefsComix

– Створення власної програми. Сервіс: Scratch. Інструмент доступний навіть для учнів початкової школи. З його допомогою учень може скласти свою гру [43, с.194-195].

Під час розроблення та підбору методики організації уроків в дистанційному форматі вчителю варто завжди пам'ятати, що пізнавальна, мисленнева діяльність учня дозволяє йому виходити за межі отриманої інформації, будувати нове знання. Роль учителя полягає в тому, щоб допомогти учням, стимулювати їх до самостійних роздумів, відкриттів, нових поглядів на досліджуване явище, предмет. Водночас, учитель і учень залишаються учасниками цього процесу в активному діалозі [32].

Пропонуємо вашій увазі ще ряд корисних сервісів та ідей, які будуть корисними для розроблення методики роботи з учнями в дистанційному форматі:

– Mozabook – бібліотека, яка на час карантину є безкоштовною для всіх і кожен може обрати собі літературу, яка йому до смаку або ж знайти необхідний програмовий матеріал. Там, зокрема, є багато візуалізацій здебільшого з природничих предметів, але не тільки.

– Pablet можна використовувати і для оцінювання робіт з образотворчого мистецтва (виходить галерея робіт).

– Розумники – платформа, яка розрахована виключно на роботу з учнями початкових класів.

– Інструмент для створення музики – Music Lab [39, с.33].

Найпоширенішою та всесвітньо визнаною є методика організації уроків в умовах дистанційного навчання з використанням платформи Zoom. Вона є найбільш доречною та зручною для роботи із учнями початкових класів [71]. Тому нами була розроблені конспекти уроків для здобувачів освіти початкової ланки з використанням дистанційної платформи Zoom – Додаток Б.

Згідно з розробленою методикою проведення уроків за допомогою платформи дистанційного навчання Zoom, уроки мали наступні етапи: організаційний, мотиваційний, теоретичний, практичний, узагальнюючий.

Кожен з етапів мав свою мету, яка досягалась шляхом різнопланових практичних завдань, спрямованих на реалізацію завдань навчальної програми та досягнення прогнозованих результатів. Нижче подано приклади таких завдань, які були реалізованими під час організації освітнього процесу в умовах дистанційної освіти в початковій школі.

Організаційний етап мав на меті зосередити та привернути увагу учнів, сконцентрувати їх увагу на тому, що вже почався освітній процес.

Вправа 1. «Сонечко»

– Діти, а ви любите сонечко? А яке воно? (тепле, усміхнене, ласкаве). А чи знаєте ви, що сонечко любить усміхнених дітей? Давайте ми з вами посміхнемося одне одному і побажаємо успіхів на уроці.

Вправа 2. «Визначення настрою»

– Покажіть свій настрій.

(Діти показують свій настрій на екрані настрою)

– Настрій у всіх гарний, тож рушаємо у путь. *(Настрій не у всіх добрий. Спробуємо покращити його під час уроку. Рушаємо у путь!)*

Вправа 3. «Імена»

– Ваші імена можна вимовити по-різному: або коротко, або продовжити їх звучання. Ось, наприклад: Га-ля, О-ля, Пет-рик, Ро-ма.

– Зверніть увагу, що наголошений завжди перший склад. Отже, проплескаймо імена дітей нашого класу за такою схемою:

||

– Ці самі імена ми можемо назвати ласкаво, наприклад: Га-лоч-ко, О-леч-ко, Пет-ри-ку, Ром-чи-ку.

– Проплескаймо ці імені за іншою схемою:

|||

– Як бачите, ваші імена можна простукати двома долями, а можна трьома.

Мотиваційний етап передбачав організацію прийняття та розуміння учнями мети діяльності; чіткого бачення учнями результатів діяльності, ресурсів (інформації, умінь, навичок). Створення ситуацій успіху та доброзичливої атмосфери на уроці.

Вправа 1. Відгадування загадок.

– Пролунав наш веселий дзвінок.

Діти, в нас — незвичайний урок,

До нас завітає красуня одна,

Я знаю, що люба всім дітям вона.

А що за красуня, вам треба вгадати,

Для цього потрібно старання додати!

– Все у зелені довкола: Пасовища, ліс і поле. Мчать струмочки до ріки, Ліплять гнізда ластівки, І в сороки новина, - Облетіла всіх вона, Сповідуючи:

– ... (Весна)

Вправа 2. На релаксацію.

– Заплющте оченята. Наш урок розпочнемо з приємних думок, висловимо наші найкращі побажання своїм рідним, близьким і друзям. Нехай у них буде

сонячне світло. Нехай сонячне світло буде мамі й татові, братику й сестричці, дідусеві та бабусі.

Нехай сонячне світло буде і братам нашим меншим, навіть кожній травинці та билинці, кожному деревцю і комахці. Скажіть подумки кожний: «Я бажаю вам світла і добра». Якщо ви щиро цього бажаєте, справді не заподієте нікому зла: ані людині, ані тварині, ані рослині, тоді вас можна назвати ЛЮДИНОЮ.

Розплюште свої оченята. Я бачу, що вони світяться добром, теплом, ласкою.

Вправа 3. Розгадування кросворда.

(Кросворд висвічується слайдом на демонстрації екрану.)

– Щоб дізнатися про кого йтиме мова на нашому уроці вам потрібно розгадати кросворд і відгадати тему нашого уроку. Ви бачите кросворд, зараз я задаватиму вам питання, відповіді на які і допоможуть вам розгадати тему нашого сьогоднішнього уроку. Пам'ятайте, про правило піднятої руки, ні в якому разі не перебивайте та не заважайте один одному.

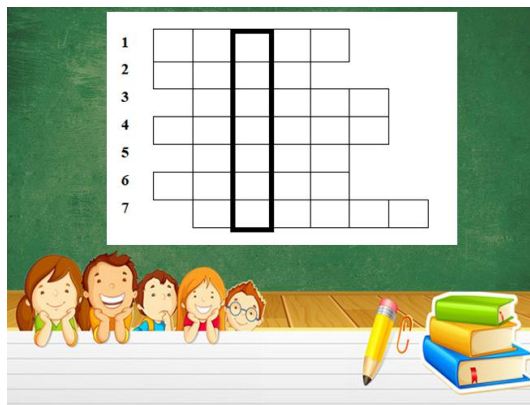

Рис. 2.1 Кросворд

- 1) Птах який лікує дерева? (*Дятел*)
- 2) Птах із велики очима, гострими кігтями, загнутим носом і який любить спати вдень. (*Сова*)
- 3) Біжить він по долині у сіренькій кожушинці. Дуже любить ласувати морквою. (*Заєць*)

4) Маленький звір із темним хутром у білу смужку, впавдає у сплячку.

Любить поласувати горішками. (*Борсук*)

5) По підлозі тишком нишком бігає сіренька... (*Миша*)

6) По травичці він стрибає

І сюркоче, і співає,

Заливається, як дзвоник,

Називають його ... (*Коник*)

7) Не боїться ця пташка зими,

Сало любить вона так, як ми.

Жовта грудка та сиві крильця.

Здогадалися, хто це? ...(*Синиця*)

1	Д	Я	Т	Е	Л		
2	С	О	В	А			
3		З	А	Є	Ц	Ь	
4	Б	О	Р	С	У	К	
5		М	И	Ш	А		
6	К	О	Н	И	К		
7		С	И	Н	И	Ц	Я

– Яке слово відкрилося у кросворді? (*Тварини*)

Теоретичний етап, як і за традиційної форми освіти, передбачає висвітлення основних знань, які діти мали освоїти на уроці. Його основною метою було забезпечення теоретичне наповнення уроку, виклад нового матеріалу.

Вправа 1. Розповідь про кольори.

– Так вже вийшло, що людина бачить світ кольоровим. Колір присутній майже у всьому. Уся природа навколо нас виблискує різноманітними фарбами. З найдавніших часів колір взаємопов'язаний з духовним життям людини. Люди наділяли його ритуальними і магічними властивостями, а в живописі колір є одним з головних образотворчих і виразних засобів.

Увесь кольоровий ряд умовно можна розкласти на кольори веселки. З-поміж них виділяють основні кольори. Назвіть їх. (Жовтий, червоний, синій.) Назвіть додаткові кольори, отримані шляхом змішування основних кольорів. (Помаранчевий, зелений і фіолетовий.) Один колір впливає на сприйняття іншого. Додаткові кольори підсилюють яскравість один одного, створюють різноманіття відтінків.

Фарби також можуть бути «теплыми» або «холодними». У теплих кольорах переважають відтінки жовтого і червоного, їх асоціюють з сонцем, вогнем, спекою, енергією, небезпекою, радістю. Холодні кольори — зелений, синій, фіолетовий. Вони нагадують лід, сніг, прохолоду. їх асоціюють з меланхолією, ніжністю та журбою.

Колір впливає на почуття людини. Червоний колір – збуджує, зігріває, помаранчевий – тонізує, зелений – заспокоює, фіолетовий – пригнічує. Колір наповнений особливим внутрішнім змістом. Він є «вісником печалі та вісником надії, жалоби вісником і вісником мрії».

Вправа 2. Дискусійна сітка Елвермана, або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
Так, ...	Чи потрібно берегти нашу планету?	Ні, ...
ВИСНОВОК		
Планета Земля наш спільний дім, тож ми маємо бережно відноситись до її ресурсів, оберігати та примножувати її багатства!		

Вправа 3. Словникова робота.

– Тож, які слова були для вас незрозумілими, давайте разом з'ясуємо їх значення. (Пояснюю значення всіх слів, які визначили як незрозумілі здобувачі освіти, доповнюю словничок, за потреби, словами, які можуть бути потенційно незрозумілими для здобувачів освіти).

а) Довідкове бюро.

Брама – великі ворота, переважно при монументальних спорудах.

Практичний етап мав на меті закріпити отримані здобувачами освіти знання, або ж в окремих випадках констатувати рівень їх вміння застосовувати отримані знання на практиці, при виконанні практичних завдань або в реальному житті, в повсякденній діяльності.

Вправа 1. Робота з програмовим комп'ютерним забезпеченням.

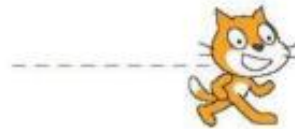
– На робочому столі знаходимо піктограму «Scratch» та відкриваємо її.

– А щоб виконати завдання, нам потрібно знати алгоритм виконання. Тож, зараз я роздам кожному з вас алгоритм виконання завдання (*Роздаю кожному учневі, проговорю все, що написано*).

1. Теоретичне пояснення роботи.

Сьогодні ми навчимо Рудого кота малювати, наприклад, штрихову лінію.

Ти вже знаєш, що Рудий кіт може рухатися по сцені. Якщо перед цим виконати команду **пустити олівець**, то рухаючись, Рудий кіт залишатиме за собою слід у вигляді відрізка заданої довжини.

Олівець має форму круглого пензлика, для якого можна вибрати розмір, колір і відтінок.

Процес малювання завершує команда **закрити олівець**.

Для видалення зі сцени всіх малюнків слід перетягнути команду **видалити** у центральну частину вікна та запустити її на виконання.

Виконай такий алгоритм:

1. Запусти на виконання програму Scratch.
2. Вибери у лівій частині вікна кнопку **Олівець**.
3. Перетягни команду **опустити олівець** у центральну частину вікна.
4. Вибери у лівій частині вікна кнопку **Рух**.
5. Перетягни команду **переміститись на** у центральну частину вікна.
6. Вибери у лівій частині вікна кнопку **Олівець**.
7. Перетягни команду **підняти олівець** у центральну частину вікна.
8. Вибери у лівій частині вікна кнопку **Рух**.
9. Перетягни команду **переміститись на** у центральну частину вікна.
10. Запусти групу команд на виконання кілька разів.

На малюнку наведено алгоритм, який повинен виконати Рудий кіт.

2. Самостійна практична діяльність учнів за комп'ютером.

Вправа 2. Гра «Читає Незнайко».

– Дітки, а погляньте хто тут в нас. (Демонструю ляльку Незнайка) (Незнайко).

– Так, це Незнайко і він хоче показати вам, як він вміє читати. Але просить вас трішки прослідкувати за ним та допомогти йому виправити помилки, якщо він їх допустить. (Читаю, замінюючи слова, учні виправляють «помилку»).

Раптом хтось постукав у міську браму, і старий слуга (король) пішов відчиняти.

У це ліжко поклали принцесу, там вона проспала (пролежала) всю ніч.

Такою ніжною (чутливою) могла бути тільки справжня принцеса.

Вправа 3. Гра «Хто де живе?»

– Наша гостя, мудра тітонька Сова хоче перевірити, наскільки ви добре запам'ятали. Тож вам потрібно розподілити тварин на дві категорії.

<https://learningapps.org/display?v=prk70mgsk19>

Узагальнюючий етап мав на меті визначити рівень засвоєння теоретичного матеріалу учнями, систематизувати та узагальнити отриманні на уроці теоретичні знання.

Вправа 1. Гра « Джерельце».

– Будемо грати таким чином: я задам питання про папір, хто зможе на нього відповісти, той наступним буде задавати питання.

– Що таке папір?

Прогнозовані питання:

– Які є види паперу?

– Які властивості паперу?

– Особливості роботи з папером?

– Прийоми роботи з папером?

Вправа 2. Вправа «Мікрофон».

(Діти для відповідей використовують мікрофони, зроблені раніше власноруч з LEGO).

- З яким типом задач працювали? (на різницеve порівняння)

- Чим відрізняються різницеve та кратне порівняння? (- , :)

- Які завдання спричинили затруднення?

- Що вдавалося найкраще?

Вправа 3. Гра «Струмочок».

– Зараз я пропоную струмочком розповісти, що нового ви дізнались на сьогоднішньому уроці, що найбільше вразило чи запам'яталось. *(Вислуховую всіх здобувачів освіти, які мають бажання висловитись).*

Таким чином, для методично правильної організації уроків в умовах дистанційного навчання вчителю потрібно досконало володіти платформами для реалізації дистанційного навчання, знати та вміти застосовувати на практиці форми, методи та технології здійснення дистанційної освіти, використовувати програмний та програмовий інструментарій. Окрім цього потрібно не лише активно встановлювати зворотний зв'язок із учнями: що виконано добре, над чим варто попрацювати, де найближча зона розвитку учня

чи учениці. Система дистанційної освіти є доволі гнучкою тому саме від вчителя та його організації освітнього процесу залежить рівень знань, умінь та навичок здобувачів освіти.

2.3 Організація емпіричного дослідження та аналіз отриманих даних

Із метою перевірки розробленої методики організації уроків в умовах дистанційного навчання із використанням платформи Zoom нами було організовано емпіричне дослідження.

Емпіричне дослідження: констатувальний, формувальний та контрольний етапи, проводилось на базі Комунального закладу «Ліцей «Сокіл» міської ради міста Кропивницького» 2- Б класі. Загальна кількість здобувачів освіти у класі – 33. Мета контрольного експерименту – виявити рівень успішності впровадження етапів розробленої методики організації уроків в умовах дистанційної форми освіти. Контрольне тестування було проведено після впровадження розробленої нами методики. Методика включала в себе методичні напрями, методи та прийоми розвитку, зміст та засоби, способи отримання зворотнього зв'язку як необхідної умови здійснення навчально-виховного процесу.

Керуючися теоретичними висновками щодо організації уроків в умовах дистанційної освіти, ми визначилися у змісті та методах дослідження, які найкращим чином відображають його завдання. Застосовувалися теоретичні методи (аналіз науково-методичної літератури, методи порівняння, систематизації теоретичних даних, теоретичне моделювання), емпіричні методи дослідження (педагогічне спостереження, педагогічний експеримент – констатувальний, формувальний, контрольний етапи) та статистичні методи оброблення отриманих даних.

Дослідження проводилося поетапно упродовж 2022–2023 рр.

Перший етап (жовтень-грудень 2022р.). Мета – формування напрямів досліджуваної проблеми, які будуть висвітлені, опрацювання і аналіз науково-

методичної літератури із досліджуваної проблеми, узагальнення досвіду роботи вчителів початкових класів, переймання передового досвіду проведення уроків в умовах дистанційного навчання (10.10.2022-11.11.2022). Виявлено рівень засвоєння теоретичного матеріалу здобувачами освіти при дистанційній формі організації освіти. У результаті нами було визначено мету та завдання наукової роботи, науковий апарат, вихідні теоретичні положення, уточнено основні поняття, висвітлено розділ 1 та список літературних джерел до нього.

Другий етап (січень-вересень 2023 р.). Мета – на основі отриманих даних констатуючих зрізів було розроблено методику організації уроків в умовах дистанційного навчання, поділену на етапи, кожний з яких відповідає за реалізацію конкретної мети. Упровадження методики в освітній процес загальноосвітніх шкіл, зокрема навчання учнів других класів. Здійснено апробацію експериментальних матеріалів та корекцію. Цей етап передбачав проведення формувального, контрольного та порівняльного етапів експерименту.

Третій етап (жовтень – перша половина листопада 2023 р.). Мета – якісне та кількісне оброблення й узагальнення отриманих результатів у процесі експериментально-дослідного навчання, визначення ефективності розробленої та впровадженої методики.

Четвертий етап (друга половина листопада – грудень 2023 р.). Мета – висвітлення отриманих результатів у процесі експериментально-дослідного навчання, оформлення результатів дослідження.

Для визначення ефективності дистанційного навчання як тимчасово основної форми здобуття освіти нами було розроблено методику організації та проведення уроків для здобувачів початкової ланки освіти в умовах дистанційного формату навчання, із використанням платформ дистанційної освіти. Спостереження, опитування та завдання методики дали змогу визначити реальний стан засвоєння знань учнями, набуття ними умінь та навичок при дистанційному навчанні. Констатувальний етап експерименту

показав, що дистанційне навчання забезпечує реалізацію завдань програми, досягнення очікуваних результатів.

Аналіз результатів констатувального етапу експерименту дав можливість виділити рівні засвоєння теоретичного матеріалу, розвитку практичних умінь та навичок молодших школярів: високий, достатній, середній, низький за традиційної та змішаної форм здобуття освіти. Як можемо відзначити із наведених нижче даних (рис. 2.1) рівень засвоєння знань, якості сформованих умінь та навичок учнів другого класу за традиційної та змішаної форм доволі високий.

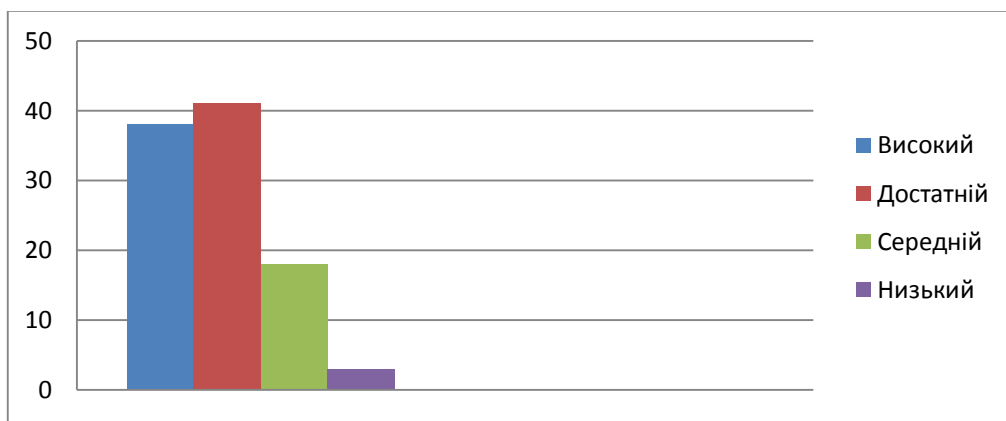

Рис. 2.2 Рівні засвоєння знань, якості сформованих умінь та навичок учнів другого класу при очній та змішаній формі здобуття освіти

Проте на сучасному етапі побудови освітнього процесу, коли здобуття освіти у традиційному форматі стало неможливим, виникла потреба у розробленні та впровадженні ефективної експериментальної методики проведення уроків у форматі дистанційного навчання, яка б за ефективністю та рівнем засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу, формуванню компетентностей та загальному розвитку не поступалась методиці організації та проведення уроків в умовах традиційного здобуття освіти.

Важливим елементом експериментальної методики стали різнопланові вправи із застосуванням медіа-технологій та інформаційно-комунікаційних, комп'ютерних технологій. В основу експериментальної методики нами було покладено репродуктивні, продуктивні, творчі вправи. Ураховуючи вікові

особливості молодших школярів використовувалися елементи казок, гри, зв'язок із життям, цікаві диференційовані завдання.

З метою визначення ефективності методики організації та проведення уроків в умовах дистанційного навчання нами було проведено констатувальний експеримент, який здійснювався після впровадження дистанційного навчання як тимчасово основної форми здобуття освіти та впровадження в практику експериментальної методики.

Учням пропонувалися контрольні та тестові зрізи відповідно до типових освітніх програм, так-як і під час констатувального експерименту. Ці завдання мали на меті з'ясувати рівень засвоєння теоретичних знань та набуття практичних умінь та навичок учнів другого класу при дистанційному форматі освіти.

Рівень засвоєння знань, якості сформованих умінь та навичок другокласників подаємо у вигляді діаграми (рис. 2.2).

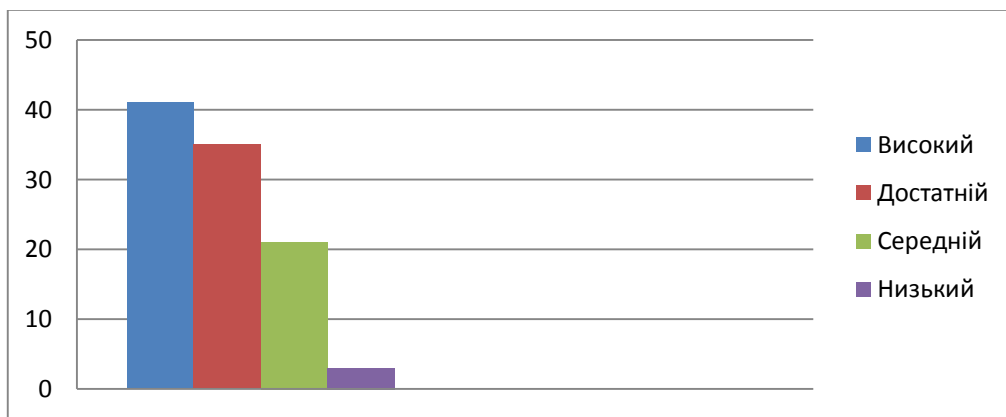

Рис. 2.3 Рівні засвоєння знань, якості сформованих умінь та навичок учнів другого класу при дистанційній формі здобуття освіти

Для зручності виконання порівняльного аналізу ми виконали рис. 2.3, у якому відобразили порівняльний рівень засвоєння знань, якості сформованих умінь та навичок учнів другого класу при традиційній та змішаній формі здобуття освіти та при дистанційному навчанні із розробленою методикою, яка мала на меті підтвердити гіпотезу про те, що дистанційне навчання ж не менш ефективним та результативним, ніж очна форма здобуття освіти.

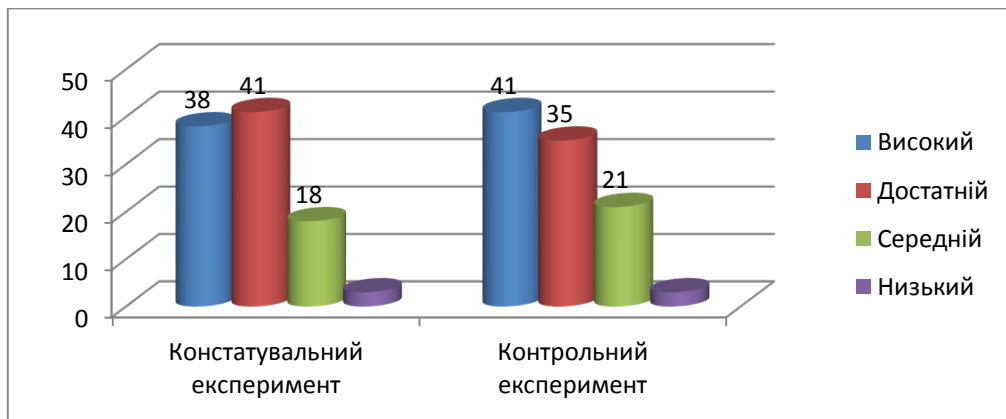

Рис. 2.4 Порівняння рівнів засвоєння знань, якості сформованих умінь та навичок здобувачів освіти за традиційної та змішаної форм навчання (констатувальний експеримент) та за дистанційної форми здобуття освіти (контрольний експеримент)

За результатами експерименту можемо стверджувати, що після проведення формувального етапу педагогічного експерименту відбулися позитивні зрушення в показниках високого та середнього рівнів.

Рівні засвоєння теоретичних знань, сформованих умінь та навичок доводить, що дистанційна форма здобуття освіти може бути такою ж ефективною та результативною, як і традиційна. Можемо дійти висновку, що розроблена нами експериментальна методика організації та проведення уроків в умовах дистанційного навчання є ефективною. Це засвідчують і результати апробації результатів наукового дослідження, котрі подані в Додатку В.

Висновки до розділу II

Обґрунтовано найпоширеніші платформи для реалізації дистанційного навчання, які можна використовувати для побудови освітнього процесу в початковій школі. Серед них охарактеризували та детально висвітлили: систему дистанційного навчання Moodle, яка підходить для організації дистанційного навчання будь-якого рівня – від персональної бази освіти до системи електронного навчання великого освітнього закладу; Web-додаток

Edmodo, який побудований за принципом соціальних мереж, тому є особливо зручним та привичним для використання сучасними школярами; Google Classroom, яка є надзвичайно простою та практичною у застосуванні та ідеально підійде для роботи зі здобувачами освіти початкової ланки; додатки для відео-конференцій, такі як Zoom, Skype, Facebook Messenger.

Нами було розроблено методику організації уроків в умовах дистанційного навчання. Методика стала інструментом вирішення питання, щодо з'ясування ефективності дистанційного навчання та його відповідності вимогам Нової української школи для реалізації всіх освітніх потреб, а також дала змогу експериментально підтвердити готовність учнів до впровадження дистанційної системи освіти як тимчасово основної форми здобуття освіти.

Отже, на основі опрацьованої наукової, методичної, науково-популярної літератури її глибокого та повного вивчення та аналізу, а також опираючись на результати емпіричного дослідження доходимо висновку, що дистанційне навчання є ефективною та результативною альтернативою традиційної системи освіти, учителі та здобувачі освіти позитивно ставляться до впровадження його як основної форми здобуття освіти.

ВИСНОВКИ

1. Проаналізовано психолого-педагогічну та методичну літературу досліджуваної проблеми з метою обґрунтування специфіки організації уроків в умовах дистанційної форми навчання. Основною специфікою дистанційного навчання є перехід від традиційної моделі взаємодії «учитель ↔ учень ↔ підручник ↔ батьки» у нову схему «учитель ↔ учень ↔ технічні засоби ↔ батьки».

2. Дистанційне навчання несе як позитивний, так і негативний вплив на психічне та фізичне здоров'я учнів початкових класів. Усе залежить від організації освітнього процесу, бажання та вміння вчителя забезпечувати психологічно комфортну атмосферу, установлення трирівневого зворотнього зв'язку.

Можливі негативні чинники впливу у дослідженні нами виявлено такі: гіподинамія, синдром зап'ястного тунелю (тунельне ураження нервових стовбурів кисті, пов'язане з тривалим перенапруженням м'язів), сухість очей, головний біль, біль у спині, нерегулярне харчування, нехтування особистою гігієною, порушення сну чи зміна його режиму.

До позитивного впливу дистанційного навчання віднесено: учні менше хворіють, адже зменшується кількість контактів у школі й транспорті, не потрібно витратити час на дорогу до школи, наприклад, в дощову погоду чи ожеледь, удома сприятливіша та комфортніша атмосфера, немає сором'язливості, міжособистісних конфліктів.

3. У рамках дослідження визначено специфічні принципи взаємодії учнів та вчителя в умовах дистанційного формату організації навчання: принцип оперативності, який полягає в швидкому реагуванні вчителя на звернення учнів; принцип зворотного зв'язку; принцип плановості, тобто дотримання всіма учасниками освітнього процесу конкретного графіка спілкування; принцип різноманітності, тобто подання навчального матеріалу в синхронному та асинхронному дистанційному форматі; принцип всебічного залучення та співпраці батьків.

4. Аналіз та ознайомлення з досвідом практичного використання платформ дистанційного навчання дали змогу зробити такий висновок, що найчастіше застосовуються такими платформами для впровадження дистанційної форми освітнього процесу: системи дистанційного навчання Moodle, Web-додаток Edmodo, Google Classroom, додатки для відео-конференцій, наприклад, Zoom, Skype, Facebook, Messenger.

5. Розроблено методику організації уроків в умовах дистанційного навчання. Проведення уроків передбачено за допомогою платформи дистанційного навчання Zoom, відповідно до таких етапів: організаційний, мотиваційний, теоретичний, практичний, узагальнюючий. Кожен із них мав свою мету, що досягалася шляхом різнопланових практичних завдань, спрямованих на реалізацію завдань освітньої програми та досягнення прогнозованих результатів.

Емпіричне дослідження дало змогу підтвердити, що дистанційне навчання може виступати як ефективна альтернатива традиційній моделі освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абакумова О. О. Дистанційна освіта: суть, основні характеристики, перспективи розвитку. *Держава і глобальні соціальні зміни: історія, теорія, ідеологія*: зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.практ. конф. соціол. Київ: НТУУ "КПІ", 2010. С. 123–124.
2. Алексеєва Г. М. Використання комп'ютерних технологій у школі. *Управління школою*. 2012. С. 112.
3. Андрєєв А.А. Введення в дистанційне навчання. *Комп'ютери в навчальному процесі*. 1998. №2. С.25-68.
4. Андрєєв О. О., Бугайчук К. Л., Каліненко Н. О., Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання: навч. посіб. Харків: «Міськдрук», 2013. 212 с.
5. Антоненко В. М. Сучасні інформаційні системи і технології: навч. посіб. Київ: КСУМГІ, 2015. 131 с.
6. Артюшенко О.В. Моделі організації дистанційного навчання. *Педагогіка, психологія та методологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2007. №7. С. 12-14.
7. Баженов В. А., Лізунов П. П. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології: підручник. Київ: Каравела, 2007. 640 с.
8. Баловсяк Н. В., Азарова О.М., Зуєва Н. І. Якісне навчання у візуальній аудиторії. *Компьютерра*. 2005. №7. С.24–25.
9. Бедніна В. Г. Від «ефірного університету» до сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій в позашкільній освіті. *Вимірювальна та обчислювальна техніка в технологічних процесах* . 2011. № 1. С. 263– 266.
10. Безпека життєдіяльності та цивільний захист : підручник / О. Г. Левченко та ін. Київ: Каравела, 2019. 226 с.
11. Бершадська М.Д. Розробка концептуальних основ модульного планування дистанційного навчального процесу. *Інновації в освіті*. 2002. №5. С. 4–10.

12. Биков В. Ю. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2012. № 2. С. 3–6.
13. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ : Атіка, 2008. 684 с.
14. Биков В. Ю. Технологія створення дистанційного курсу: підр. Київ, 2008. 324 с.
15. Бодненко Д. М. Принципи дистанційного навчання. *Педагогічні науки*. Черкаси: ЧНУ, 2004. Вип. 55. С. 27-33.
16. Борзенко О.П. Особливості організації дистанційного навчання в Україні. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічно-го університету ім. К.Д. Ушинського*. 2011. С. 13–20.
17. Борзенко О. П. Дистанційне навчання учнів в Україні. *Педагогіка та психологія*. 2011. Вип. 39. С. 43-48.
18. Борсук П. В. Інформатизація освіти - головний етап розвитку дистанційної форми навчання. *Новий колегіум*. 2002. №4–5. С.32–35.
19. Бурік М. В. Стан та тенденції розвитку системи освіти України в умовах глобалізації . Київ: Четверта хвиля, 2007. 48 с.
20. Бут В. А. Дистанційна система освіти в Україні й особливості державного регулювання. *Держава та регіони*. 2012. № 1. С. 130–134.
21. Вишнівський В. В., Гніденко М. П. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів : навч. посібн. Київ : ДУТ. 2014. 140 с.
22. Владимирська Є. К. Дистанційна чи відкрита освіта: дефініційні артикуляції. *Вища освіта України*. 2004. №2. С.112-115.
23. Власенко Н. О. Дистанційне навчання : Україна і світ. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2019. № 20. С. 29–37.
24. Вовдюк Л. В. Дистанційне навчання. *Безпека життєдіяльності*. 2018. № 3. С. 16–17.

25. Волобуєва Т.Б. Самовчитель з організації дистанційної освіти: навч. посіб. Харків : Основа, 2010. 256 с.
26. Воротникова І. П., Якубов С. В. Упровадження дистанційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів: посіб. Київ. 2017. 140 с.
27. Гаврілова Л. Г. Теоретичні аспекти впровадження дистанційного навчання в Україні. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 1–2. С. 168–182.
28. Гавриленко К. М. Вимоги до професійного дистанційного навчання. *Педагогічні науки*. 2019. № 89. С. 56– 60.
29. Гатченко Р.І. Характеристика дистанційного навчання. *Дистанційне навчання – старт із сьогодення в майбутнє*: зб. матеріалів доп. учасн. III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. С. 96.
30. Гевко І. Л. Роль інформаційно-комунікаційних технологій в сучасній концепції дистанційного навчання. *Молодь і ринок*. 2019. № 2. С. 41–45.
31. Гороховський О. І. Методичні аспекти створення навчальної літератури для дистанційного навчання: посіб. Київ, 2007. 543 с.
32. Гриценко В. І. Дистанційне навчання: теорія і практика. Київ : Наукова думка, 2004. 375 с.
33. Гуржій А. М. Інформаційні технології в освіті. *Проблеми освіти*. Київ : ІЗМН, 1998. Вип. II. С. 5–11.
34. Дистанційне навчання: здоров'язберезувальний аспект. URL: <https://college.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/%D0%9A%D1%83%D0%B4%D1%80%D1%8F%D0%B2%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B0.pdf> (дата звернення: 17.03.2023)
35. Дмитренко П. В., Дистанційна освіта. Київ : НПУ, 1999. 25 с.
36. Долинський Є.В. Дистанційне навчання – одна з прогресивних форм підготовки фахівців. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*: збірник наукових праць. Вип. 42. Київ: КНЛУ, 2010. С. 202-207.

37. Жевакіна Н. В. Педагогічні умови організації дистанційного навчання студентів гуманітарних спеціальностей у педагогічному університеті. Луганськ, 2009. 20 с.
38. Жилінкова І. В. Дистанційна освіта: ком'ютерні телекомунікації в сучасній освітній діяльності. *Управління освітою*. 2003. №4. С.11.
39. Зайцева Л.В. Деякі аспекти контролю знань в дистанційному навчанні. *Навчання і віртуальність – 2000*. Харків: УАДО, 2000, с. 126-131.
40. Карпенко М.М. Розвиток дистанційного навчання як відповідь на сучасні виклики для України. *Стратегічні пріоритети*. №4. 2014. С.33.
41. Климченко М. О. Дистанційна освіта в умовах карантину. Онлайн вісник НУБіП. Київ, 2020. URL: <https://nubip.edu.ua/node/75156> (дата звернення: 18.10.2022).
42. Клокар Н. І. Методологічні основи запровадження дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації. *Шлях освіти*. 2007. №4 (46). С. 38-41.
43. Козлакова Г. О. Інформаційно-програмне забезпечення дистанційної освіти: зарубіжний і вітчизняний досвід: монографія. Київ. 2002. 231 с.
44. Колоколов А.С. Перспективні телевізійні форми дистанційного навчання. *Інновації в освіті*. 2003. №2. С.88–98.
45. Комісарова О. Ю. Психологічна комфортність як чинник ефективності навчання. *Актуальні проблеми психології. Психологія та теорія і технологія навчання*. Київ, 2009. № 6. С. 129-138.
46. Коневщинська О. Е. Кадрове забезпечення ресурсного центру дистанційної освіти . *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2013. № 6. С. 196-206.
47. Корсунська Н. О. Дистанційне навчання: підходи до реалізації. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. Вінниця, 2000. С. 29–32.

48. Кратасюк Л. М. Інтерактивні технології в системі особистісно зорієнтованої освіти. Київ : «Бібліотечка «Дивослова», 2006. С. 64.
49. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота, 2005. 48 с.
50. Кудін А. П., Вакуленко І. В. Теоретичні засади підготовки викладача дистанційного навчання. Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць. Київ: Вид. НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. Вип. 18. С. 125-131.
51. Кудрявцева С.П., Колос В.В. Міжнародна інформація : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Слово», 2005. 400 с.
52. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання та умови застосування: навч. посіб. Вид. 3-тє. Харків, 2002. 320с.
53. Кухаренко В. М. Аналіз законодавства дистанційної освіти в Україні. *Українознавство*. 2009. № 4. С. 155-164.
54. Кухаренко В.М., Бондаренко В.В. Екстрене дистанційне навчання в Україні : монографія. Харків : Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с
55. Литвинова С. Г. Online навчальне середовище вчителя-предметника загальноосвітнього навчального закладу. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010. № 5 С. 19.
56. Ліщинська Л.Б. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : матеріали міжвузівського вебінару. Вінниця, 2017. С. 101–102.
57. Лузан П. Г. Методи і форми організації навчання у вищій аграрній школі: навч. посіб. Київ: Аграр. освіта, 2003. 232 с.
58. Морзе Н. В., Глазунова О. Г. Критерії якості електронних навчальних курсів, розроблених на базі платформ дистанційного навчання. *Інформаційні технології в освіті*. 2009. № 4. С. 63-75.
59. Муковіз О. П. Викладання «Інформаційних технологій навчання» у системі дистанційної освіти MOODLE. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2011. № 3. С. 19-22.
60. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012/2021роки . *Управління освітою*. 2013. № 4. С. 27-41.

61. Овод Ю. В. Історія розвитку та класифікація засобів дистанційного навчання: збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2011. № 3. С. 131–135.

62. Олійник В.В. Дистанційна освіта за кордоном та в Україні: аналітичний огляд. Київ: ЦППО, 2001. 48 с.

63. Опанасюк Ю. А. Дистанційне навчання як наслідок еволюції традиційної системи освіти. *Вища освіта України*. 2016. № 1. С. 49-53.

64. Осадчий В.В. Сучасні тенденції використання інформаційних технологій у навчальному процесі вищої педагогічної школи. Педагогічний процес: теорія і практика: збірник наук. праць. Київ: П/П «ЕКМО», 2009. Вип. 2. С. 190-207.

65. Пічкарь О. П. Система підготовки фахівців соціальної роботи у Великій Британії: автореф. дис. ... канд. пед. наук . Тернопіль. держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2002. 20 с.

66. Преждо Л. Дистанційні технології в структурі подачі знань. *Новий колегіум*. 2002. № 4–5. С.26–31.

67. Прибилова В. М. Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. *Проблеми сучасної освіти*. 2013. Вип. 4. С. 27-36.

68. Про затвердження Положення про дистанційне навчання. URL: http://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/ (дата вернення 20.10.2022).

69. Радіус О. А. Розвиток дистанційного навчання у вищих технічних навчальних . *Наукові праці ОНАЗ ім. О. С. Попова*. 2006. № 1. С. 144–147.

70. Романовський О. Г., Квасник О. В. Фактори розвитку та напрями вдосконалення дистанційної освіти навчання в системі вищої освіти України. *Інформаційні технології та засоби навчання*. 2019. №6. 37 с.

71. Самойленко О. М. Моделі дистанційної освіти та основні етапи їх розвитку. *Вісник післядипломної освіти*. 2011. Вип. 5. С. 122-130.

72. Самолук Н. М. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 1. С. 193.

73. Семків Х. Б., Сидорик Ю. Р. Особливості емоційного стану молодших школярів з різним рівнем успішності виконання навчальних завдань. *Наука і освіта*. 2011. № 9. С. 227–231.
74. Сиротенко Г. О. Інноваційний розвиток освіти: проблеми переходу від теорії до практики. *Управління школою*. 2005. № 1. С. 15–18.
75. Сисоєва С.О. Проблеми дистанційного навчання: педагогічний аспект. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2003. Вип. 3-4. 308 с.
76. Сіленко А. О. Дистанційна освіта: альтернатива чи додаткові можливості для традиційної освіти. *Актуальні проблеми політики*. Одеса : «Гельветика», 2022. Вип. 69. С. 94-100.
77. Сільчак І.В. Організаційно-методичні форми використання комп'ютера у початкових класах. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2000. № 3. С.38.
78. Смирнова-Трибульська Є. М. Дистанційне навчання з використанням системи Moodle : посібник для вчителів. Херсон: Айлант, 2007. 505 с.
79. Смирнова-Трибульська Є. М. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності вчителя : посібник для вчителів. Херсон : Айлант, 2007. 525с.
80. Смульсон М. Л. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія. Кіровоград : Імекс ЛТД, 2012. 240 с.
81. Татарчук Г. М. Інституціоналізація дистанційного навчання: соціологічний аспект. *Освіта*. 2000. № 1. С. 63–72.
82. Технологія розробки дистанційного курсу: навч. посіб./ В. М. Кухаренко та ін. Київ: Міленіум, 2008. 24 с.
83. Удовиченко В.І. Дистанційний формат взаємодії суб'єктів освітньої діяльності : метод. Рекомендації. Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2021. 198 с.
84. Федорчук М. В. Сутність і стан упровадження електронної освіти в Україні. *Право і безпека*. 2015. №4. С. 61–66.

85. Фурс Г.О. Інноваційні педагогічні процеси у початкових класах як шлях до якісної освіти. *Початкове навчання та виховання*. 2009. №16-18. С. 10-15.
86. Хассон В. Дж. Критерії якості дистанційної освіти. *Вища освіта*. 2004. № 1. С. 92-99.
87. Халілова Ф.С. Інформаційні технології в професійній діяльності вчителя початкової школи. Сімферополь: «ДОЛЯ», 2009. 240 с.
88. Хуторський А. В. Сучасна дидактика: навч. посіб. СПб. 2001. 544 с.
89. Чусова О. М. Педагогічні основи дистанційного навчання. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Вип. 80. С.167-170.
90. Шакотько В.В. Методика використання ІКТ у початковій школі : навч.-метод. посіб. Київ: ТОВ Редакція «Комп'ютер», 2008. 128 с.
91. Шаран Р. В. Провідні тенденції розвитку дистанційної освіти в Україні: зб. наук. праць Хмельницького ін-ту соціальних технологій Університету «Україна». 2012. №5. С. 220-224.
92. Шуневич Б.І. Дистанційне навчання в системі вищої освіти Європи та Північної Америки: монографія. Київ: «Київський університет», 2005. 365 с.
93. Шуневич Б. І. Дистанційна освіта : теорії індустріалізації викладання. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2002. № 5. С. 45–50.
94. Щербан Т. Д. Дистанційна освіта в умовах екстремальної ситуації (на прикладі самоізоляції: березень-травень 2020 року): наукове видання. Мукачево: РВВ МДУ, 2020. 160 с.
95. Association of Children's Mode of School Instruction with Child and Parent Experiences and Well-Being During the COVID-19 Pandemic — COVID Experiences Survey, United States, October 8–November 13, 2020 | MMWR. URL: <https://www.cdc.gov/> (date of access: 09.06.2023).
96. Keegan D. Foundations of distance education. London and New York: Routledge. 3rd revised edition. 1996. 224 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Способи покращення психоемоційного та фізичного здоров'я учнів початкової ланки під час дистанційного навчання

1. Правильна організація робочого часу.

Здобувач освіти може заздалегідь планувати, які завдання він має виконати, та розподіляти навантаження рівномірно впродовж тижня відповідно до розкладу. Під час роботи з комп'ютером доцільно чергувати завдання за рівнем складності та не забувати про невеликі перерви (10...20) хвилин, що дає змогу відпочити організму. Тривалість безперервної праці на комп'ютері не має перевищувати 2 годин. Більш складні завдання доцільно виконувати на початку робочого дня, коли відсутній синдром стомлення.

2. Школяр у вільний від занять час може виконувати певні фізичні вправи, виконувати роботи з механічним навантаженням та знаходитися на свіжому повітрі. Це дозволить мінімізувати негативні наслідки та зменшити ймовірність розвитку гіподинамії.

3. Здобувачу освіти початкової ланки потрібно правильно організувати своє робоче місце. Конструкція робочого місця має забезпечувати підтримання оптимальної робочої пози з такими ергономічними характеристиками: ступні ніг – на підлозі або на підставці для ніг; стегна – в горизонтальній площині; передпліччя – вертикально; лікті під кутом 70...90° до вертикальної площини; зап'ястя зігнуті під кутом не більше 200° відносно горизонтальної площини, нахил голови – (15...20)° відносно вертикальної площини. Екран монітору має бути достатньо великим, для того щоб усі символи можна було читати без особливого напруження. Він має знаходитися на відстані не ближче (60...70) см від очей. Крісло – зручне та з регулюванням положення спинки, що дозволить сидіти прямо та без напружень. Розміщення тіла на ньому має бути таким, при якому ступні розташовані на рівні підлоги, у колінному суглобі кут 90°, стегна знаходяться у вертикальному положенні, передпліччя у горизонтальному, кути, під якими лежать зап'ястя, не більше 20°, голова майже не нахилена.

Освітлення робочого місця має відповідати санітарним нормам та знаходитися в межах (300...500) Лк. У разі неможливості забезпечити даний рівень освітленості системою загального освітлення, потрібно застосувати світильники місцевого освітлення. У такому випадку треба запобігати виникненню відблисків на поверхні екрана та збільшенню освітленості екрана більше як 300 Лк.

4. Зменшення шкідливого впливу на зір.

Під час тривалої роботи за комп'ютером у здобувачів освіти може розвинутися так званий комп'ютерний синдром. Щоб цього уникнути, рекомендується застосовувати окуляри для роботи за комп'ютером. На лінзах таких окулярів нанесено багат шаровий фільтр, який вибірково поглинає промені синьо-фіолетового спектра, які в надмірній кількості випромінюють монітори комп'ютерів, і безперешкодно пропускає інші світлові промені. Такі окуляри дають можливість знизити перенапруження очей та захистять їх від шкідливих променів синьо-фіолетового спектру монітору.

Профілактика зняття напруженості очей охоплює низку заходів, серед яких найбільш ефективні:

- перерви в роботі;
- застосування спеціальних медикаментозних препаратів;
- комплекс фізичних вправ та інші.

Щоб запобігти погіршенню зору рекомендується 2-3 рази на день виконувати «гімнастику для очей». У разі, якщо виникає втрата контрасту та стомлення, потрібно збільшити кількість перерв та зменшити тривалість роботи з комп'ютером.

5. Покращення нервово-емоційного стану здобувача освіти початкової ланки. Для цього перш за все потрібно дотримуватися норми Закону України «Про освіту» щодо максимального навчального навантаження. Налагодження дієвої системи зворотнього зв'язку між здобувачами освіти початкової ланки та вчителем, а також ефективної комунікації між школярами створює сприятливі умови для здобуття знань.

Стабілізації нервово-емоційного стану також сприяє заняття тими справами, які приносять емоційне задоволення. Так, прослуховування музики, заняття спортом, перегляд фільмів допоможе зменшити рівень розумової втомленості, стресу та збільшити концентрацію уваги. Також обов'язковим є здоровий сон тривалістю не менше як 8 годин за сприятливого шумового фону та освітлення.

Конспекти уроків

з використанням платформи дистанційного навчання Zoom

Конспект уроку інформатики

Тема: Алгоритми у твоєму житті.

Мета: навчити учнів створювати алгоритми використовуючи приклади з власного щоденного життя; розвивати пам'ять, увагу, мовлення, логічне мислення, навички самостійної роботи на комп'ютері; виховувати вміння узагальнювати та бажання вивчати інформатику.

Тип уроку: комбінований.

Вид уроку: урок – рольова гра.

Обладнання та наочність: інтерактивна дошка, мультимедійний комплект, комп'ютери, підручник Сходинки для інформатики 2 клас автор О.В. Коршунова, роздатковий матеріал.

Програмне забезпечення: програма «Scratch».

План уроку

- I. Організація початку уроку (2хв)
- II. Актуалізація опорних знань (3 хв)
- III. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку (3-4хв)
- IV. Вивчення нового матеріалу (12-15 хв)
  1. Робота за матеріалом підручника.
  2. Обговорення діяльності.
- Фізкультхвилинка
- V. Закріплення знань, формування вмінь (7-10хв)
  1. Теоретичне пояснення роботи.
  2. Самостійна практична діяльність учнів за комп'ютером.
- VI. Вправи для очей (2хв)
- VII. Підсумки уроку (4 хв)
- VIII. Домашнє завдання (1 хв)

Хід уроку

I. Організація початку уроку.

– Діти, а ви любите сонечко? А яке воно? (тепле, усміхнене, ласкаве). А чи знаєте ви, що сонечко любить усміхнених дітей? Давайте ми з вами посміхнемося одне одному і побажаємо успіхів на уроці.

II. Актуалізація знань.

– Перш ніж розпочати сьогоднішній урок пригадаємо про що ми говорили на попередньому уроці? (На попередньому уроці ми вивчали, що таке алгоритм).

– Отже, сонечко вже встало і пропонує нам з вами зробити розумову зарядку.

– Пригадайте, що таке алгоритм?

– Із чого складається алгоритм?

– Хто може бути виконавцями алгоритму?

III. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку.

– А чи доводиться вам бути виконавцями алгоритмів?

– Як часто у житті вам доводиться виконувати команди?

– Давайте на сьогоднішньому уроці, тема якого «Алгоритми у твоєму житті», з'ясуємо, де в щоденному житті ми стикаємося з алгоритмами. Навчимося складати алгоритми та виконувати їх.

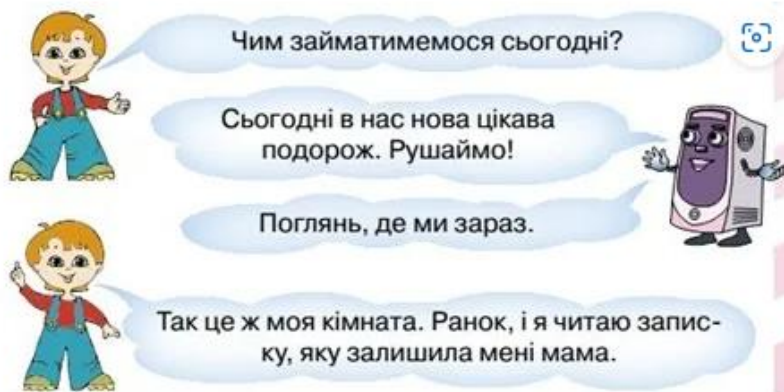
IV. Вивчення нового матеріалу.

– Ми вже знаємо, що кожного ранку всі ми виконуємо однаковий алгоритм. Коротко ми його називаємо «Ранок», а саме: прокидаємось, робимо зарядку, вмиваємось, снідаємо, чистимо зуби, одягаємось, беремо портфель та йдемо до школи. По дорозі до школи ми можемо знову стати виконавцями алгоритму перехід вулиці через пішохідний перехід. А потім знову алгоритм за алгоритмом ... І так щодня.

– Наші герої з підручника Данилко та Комп'юшко теж пропонують нам ознайомитись із щоденним життям сім'ї Данилка.

Відкрийте свої підручники на сторінці 69.

– Слова Данилка читатиме ..., а слова Комп'юшка ...

– Ой, як цікаво, яку ж записку залишила мама для нашого Данилка.

Давайте познайомимось з нею. (*Читаю самостійно*).

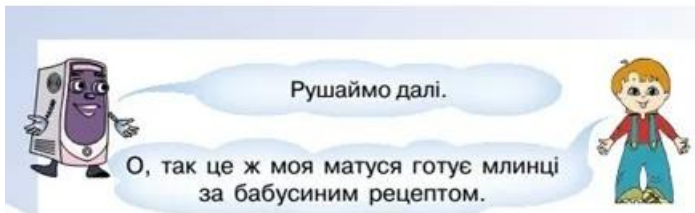

– А чи схожий ваш ранок із ранком Данилка? (*Вислуховую всі учнівські відповіді*).

– А чим відрізняється ваш ранок? Що із переліченого ви не виконуете?

– Розкажіть як проходить ваш ранок?

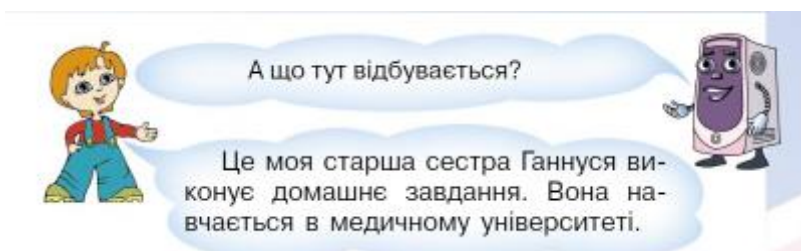
– А поки ми з вами спілкувалися, Данилко вже запрошує нас піти з ним на кухню та подивитись як його мама готує млинці.

– Чи знали ви, що приготування будь-якої страви, це теж виконання алгоритму. А де ж ще алгоритми у нашому житті, ми дізнаємося провівши трохи часу із Данилковим татом.

– Ой, погляньте, хто це? Це Сестра нашого Данилка – Ганнуся. Цікаво, що вона робить. Давайте прочитаємо.

1. Поміряй хворому температуру.
2. Подивися горло.
3. Послухай дихання.
4. Запиши висновок.

1. Ідь прямо 300 метрів.
2. Поверни праворуч.
3. Ідь прямо 500 метрів.
4. Зупинись.

А що це таке?

Це навігатор – пристрій, що вказує шлях у вигляді алгоритму.

Так це ж усе **алгоритми**, і ми користуємося ними в повсякденному житті.

– Тож скажіть які алгоритми виконує Данилкова сім'я? А які алгоритми виконує ваша сім'я?

– А зараз, пропоную зробити фізкультхвилинку.

Фізкультхвилинка

[\(30\) Дитяча руханка - танець, фізкультхвилинка "Hare Dance" - YouTube](#)

V. Закріплення знань, формування вмінь.

– Продовжуємо урок, і зараз буде робота за комп'ютером.

Алгоритм нашої роботи такий:

1. Повторити правила безпечної роботи за комп'ютером.
2. Включити комп'ютер.
3. На робочому столі знайти піктограму «Scratch».
4. Відкрити .
5. Виконати завдання.

– Тож, хто може розкрити правила поведінки за комп'ютером? *(Діти перераховують всі правила, за потреби доповнюють, розкривають більш точно та конкретно).*

– Пригадайте, що наступним було у нашому алгоритмі?(Включити комп'ютер).

– Молодці, включаємо. (За потреби надаю індивідуальну допомогу учням).

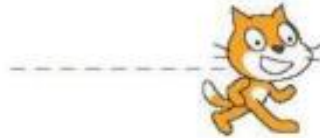
– На робочому столі знаходимо піктограму «Scratch» та відкриваємо її.

– А щоб виконати завдання, нам потрібно знати алгоритм виконання. Тож, зараз я роздам кожному з вас алгоритм виконання завдання (Роздаю кожному учневі, проговорю все, що написано).

3. Теоретичне пояснення роботи.

Сьогодні ми навчимо Рудого кота малювати, наприклад, штрихову лінію.

Ти вже знаєш, що Рудий кіт може рухатися по сцені. Якщо перед цим виконати команду **пустити олівця**, то рухаючись, Рудий кіт залишатиме за собою слід у вигляді відрізка заданої довжини.

Олівець має форму круглого пензлика, для якого можна вибрати розмір, колір і відтінок.

Процес малювання завершує команда **підняти олівець**.

Для видалення зі сцени всіх малюнків слід перетягнути команду **видалити** у центральну частину вікна та запустити її на виконання.

Виконай такий алгоритм:

1. Запусти на виконання програму Scratch.
2. Вибери у лівій частині вікна кнопку **Олівець**.
3. Перетягни команду **опустити олівець** у центральну частину вікна.
4. Вибери у лівій частині вікна кнопку **Рух**.
5. Перетягни команду **переміститись на** у центральну частину вікна.
6. Вибери у лівій частині вікна кнопку **Олівець**.
7. Перетягни команду **підняти олівець** у центральну частину вікна.
8. Вибери у лівій частині вікна кнопку **Рух**.
9. Перетягни команду **переміститись на** у центральну частину вікна.
10. Запусти групу команд на виконання кілька разів.

На малюнку наведено алгоритм, який повинен виконати Рудий кіт.

2. Самостійна практична діяльність учнів за комп'ютером.

(За потреби надаю колективну, групову чи індивідуальну допомогу кожному учневі, додатково пояснюю що та як потрібно виконувати).

– Молодці! Ви всі чудово впоралися із завданням. Та наші оченята трішки втомились, тож пропоную, зробити гімнастику для оченят, щоб і вони відпочили.

VI. Вправи для очей.

1. Моргання

– Моргайте максимально швидко протягом 8-10 секунд, не напружуючи м'язи.

2. Вісімка

– Відкритими очима малюємо в повітрі горизонтально цифру 8. Кілька разів в один бік та кілька в інший.

3. Масаж повік

– Закрийте оченята та акуратно не натискаючи на очі помасажуйте повіки кінчиками пальців.

(*Уважно стежу за правильністю виконання учнями вправ*).

VII. Підсумки уроку

– Трошки відпочили, а раз пригадайте про що йшла мова на нашому сьогоднішньому уроці?

– Наведіть приклади життєвих ситуацій в який виконуєте алгоритми. Назвіть ці алгоритми.

– Складіть алгоритм підготовки комп'ютера до роботи.

– Що можна назвати алгоритмом:

а) мама записала план прибирання квартири;

б) тато зробив креслення нової шафи;

в) бабуся записала послідовність дій для посадки моркви.

– А зараз я вам роздам схему алгоритму, який вам потрібно виконати у зошиті (*Роздаю кожному учневі*).

VIII. Домашнє завдання

– Домашнім завданням вам буде – скласти алгоритм приготування улюбленої страви.

– Дітки, ви великі молодці і на сьогоднішньому уроці попрацювали на славу. Та наш урок непомітно підійшов до завершення, тож дякую всім за співпрацю. Урок завершено, можете йти на перерву.

Конспект уроку з предмету «Дизайн та технології»

Тема уроку: Робота з кольоровим папером. Великодні курчата.

Мета уроку:

● **знаннєвий компонент:**

- закріпити знання про папір;
- забезпечити засвоєння особливостей роботи з папером;
- закріпити знання правил роботи з клеєм та ножицями.

● **діяльнісний компонент:**

- формувати вміння роботи з папером;
- продовжувати формувати вміння роботи з ножицями та клеєм.

● **ціннісний компонент:**

- усвідомити цінність виробів ручної роботи;
- усвідомити роль чіткого та правильного розпорядку дня.

Об'єкт праці: Великодні курчата.

Дидактичні засоби: альбом-посібник «Маленький трудівничок», поетапність виконання виробу, мультимедійна презентація.

Матеріально-технічне забезпечення: скотч, палички, ножиці, вирізки з альбому – посібнику.

Трудові дії, прийоми та операції: вирізання, кріплення, приклеювання.

Тип уроку: комбінований.

План уроку

I. Організаційна частина (2 хв)

II. Повторення раніше вивченого матеріалу. Актуалізація опорних знань (2 хв)

III. Повідомлення теми, мети та завдань уроку. Мотивація навчально-трудової діяльності (2 хв)

IV. Вивчення нового матеріалу (5 хв)

V. Закріплення вивченого матеріалу (3 хв)

Фізкультхвилинка (1 хв)

VI. Практична робота учнів (20 хв)

1. Вступний інструктаж.

2. Самостійна практична робота учнів та інструктаж вчителя.

3. Заключний інструктаж.

VII. Підсумки уроку (3 хв)

VIII. Прибирання робочих місць і приміщення класної кімнати (2 хв)

Хід уроку

I. Організаційна частина.

Уже дзвінок нам дав сигнал:

Працювати час настав.

Тож і ми часу не гаймо.

Роботу швидше починаймо.

– Сьогодні в нас прогнозується дуже цікавий та продуктивний урок.

– Та перш ніж ми розпочнемо, перевірте, щоб у кожного на парті були: ножиці, палички, альбом-посібник, скотч. *(Якщо у деяких учнів немає матеріалів чи потрібних інструментів, то я видаю їх з особистих запасів).*

II. Повторення раніше вивченого матеріалу. Актуалізація опорних знань.

– Пригадайте, який виріб ми робили на попередньому уроці? (Аплікацію « Планер».)

– З якого матеріалу ми робили аплікацію? (З паперу.)

– Що таке папір? (Папір - це матеріал із рослинних волокон.)

– Які види паперу ви запам'ятали ? (Газетний папір, дизайнерський, пакувальний, самоклеючий)

– Молодці! Я бачу, що ви дуже гарно засвоїли попередню тему. Отже, як ви вже мабуть здогадалися, сьогодні ми теж продовжимо працювати з папером.

– Можливо хтось запам'ятав та може назвати властивості паперу? (Згинається, легкий, можна фарбувати, м'який, можна м'яти.)

III. Повідомлення теми, мети та завдань уроку. Мотивація навчально-трудової діяльності.

– Сьогодні ми будемо виготовляти курчатко з кольорового паперу. Для цього у ваших альбомах вже є все необхідне.

Слайд 1.

ВЕЛИКОДНІ КУРЧАТА

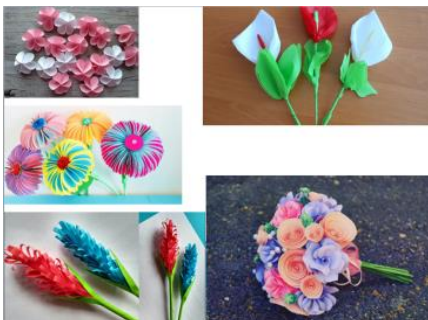
IV. Вивчення нового матеріалу.

Розповідь про папір

– Папір, завдяки своїй загальнодоступності і простоті обробки, є одним з найбільш рухомих матеріалів для створення виробів різних форм за допомогою складання, склеювання, вигинання, м'яття, гофрування та інших прийомів оброблення.

Використання властивостей паперу і прийомів його обробки дає можливість виготовити будь-яку форму об'єкту - квіти,

Слайд 2.

деревя,

Слайд 3.

маску,

Слайд 4.

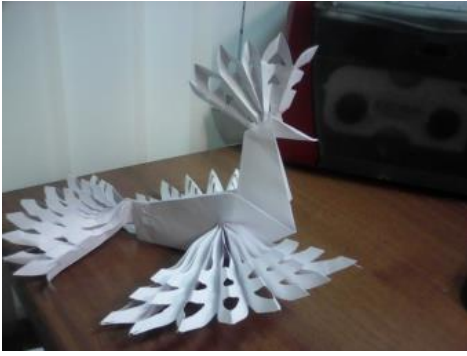
тварину,

Слайд 5.

птаха,

Слайд 6.

людину,

Слайд 7.

будь-якого предмету навколишнього світу. Намоклий від клею і фарби папір має схильність розмокати, збільшуватися в об'ємі. Намоклий папір не можна відразу приклеювати, оскільки він «морщитиметься». Йому треба дати час трохи підсохнути.

Папір можна використовувати не тільки в традиційному сенсі - для листа або друкування книг, але і для створення іграшок,

Слайд 8.

шкатулок,

Слайд 9.

виробів для прикраси інтер'єру і ін. У Японії, наприклад, з паперу роблять сумки, парасольки, ліхтарі і ширми, перегородки в будинках, вірвовки і навіть одяг і багато що інше.

Якщо раніше виготовлення паперу велося вручну, він був дорогим матеріалом, то сьогодні папір - це найдоступніший матеріал.

Для освоєння способів роботи з папером необхідні знання його властивостей як образотворчого матеріалу.

Папір і його властивості можуть бути використані у всіх видах роботи — від аплікації на площині до об'ємної паперопластики.

V. Закріплення вивченого матеріалу.

Гра « Джерельце»

– Усі ви буди дуже слухняними. Тому я пропоную вам зараз пограти в гру. Будемо грати таким чином: я задам питання про папір, хто зможе на нього відповісти, той наступним буде задавати питання.

– Що таке папір?

Прогнозовані питання:

– Які є види паперу?

– Які властивості паперу?

– Особливості роботи з папером?

– Прийоми роботи з папером?

– Де можна використовувати вироби з паперу?

Фізкультхвилинка

<https://www.youtube.com/watch?v=W2fHg0qGI14>

VI. Практична робота учнів.

1. Вступний інструктаж.

а) Демонстрація зразка виробу, аналіз об'єкта праці.

- Діти, погляньте уважно, як має виглядати Великодні Курчатка.
- З яких елементів складається? (Голівка, тулуб, крильця, лапки та дзьобик, у деяких варіантах ще елементи шкарлупки.)
- З чого вони виготовлені? (З паперу.)
- За допомогою чого кріпиться курчатко до палички? (За допомогою скотчу.)

б) Ознайомлення з поетапністю. Роз'яснення технологічної послідовності виготовлення виробу.

– У кожного з вас на сторінці 85 є поетапність виконання. Слідкуйте уважно.

– Для того, щоб виконати таке Великодне курчатко вам потрібно:

1. Підготувати необхідні матеріали та інструменти: ножиці, скотч, альбом- посібник, паличку, фломастер. Вирізати зі сторінки 83 шаблони частинок курчатка(в залежності від того, яке курчатко ви обрали для виготовлення): голівку, тільце, крила, лапки, частинки шкарлупки, лапки.

2. Зклеїти всі частинки курчатка.

3. Намалювати очі та, за бажанням, інші деталі оздоблення.

4. За допомогою скотча прикріпити курчатко до палички.

в) Повторення правил техніки безпеки під час роботи з ножницями та клеєм.

– Давайте пригадаєм, які правила техніки безпеки під час роботи з нажницями та клеєм ми знаєм.

Слайд 10.

2. Практична робота учнів.

– Виконуємо самостійно.

(Здійснюю цільові обходи робочих місць учнів.

1 – ий обхід: перевірка правильності організації робочого місця та початку роботи;

2 – ий обхід: перевірка правильності виконання трудових прийомів;

3 – ий обхід: перевірка правильності дотримання послідовності виготовлення виробу;

4 – ий обхід: перевірка рівня дотримання технологічних умов на виконання виробу.

Постійно перевіряю виконання учнями правил безпеки праці та санітарно-гігієнічних вимог.)

3. Заключний інструктаж.

– Діти, давайте проаналізуємо роботу кожного.

Учні кожного ряду виходять до дошки, демонструючи свої вироби однокласникам

– Розгляньте роботи учнів першого ряду. Які вироби вам сподобались найбільше? Чому?

– Розгляньте вироби учнів другого ряду та оцініть їх.

– Розгляньте вироби учнів третього ряду.

– Найбільше схвальних відгуків отримали роботи (називаю учнів).

Особисто мені дуже сподобались роботи кожного та найбільш акуратними, гармонійними та охайними є роботи... Вийдіть, будь ласка, до дошки та продемонструйте свої роботи усім.

– Загалом всі роботи є гарними, проте в подальшому зверніть увагу на кількість використаного клею. У багатьох робота виглядає не охайною тільки через те, що використовували занадто велику кількість клею.

VII. Підсумки уроку.

Вправа « Продовж речення»

- Сьогодні я дізнався ...

- На уроці я навчився ...
- Мені було важко ...
- Мені було незрозуміло ...
- Тепер я знаю, що ...
- Мене здивувало ...
- Я б хотів дізнатися, чому ...

– Сьогодні мені дуже сподобалась робота на уроці (називаю учнів). Ваші роботи є гарними, охайними. Також вони давали повні, вичерпні відповіді. Молодці, так тримати. (Називаю учнів) вам потрібно бути більш уважними та зосередженішими.

VIII. Прибирання робочих місць і приміщення класної кімнати.

– Складіть ножиці та клей в папочки, альбом - посібник у портфель та приберіть за собою сміття.

– На цьому наш урок закінчено. Можете йти на перерву.

Конспект уроку математики

Тема: Засвоєння таблиці множення числа 6. Робота над задачами. Визначення часу за годинником (№ 800 – 807).

Мета: актуалізувати розуміння учнями різницевого порівняння чисел, знання таблиць множення чисел 2-6; формувати вміння розв'язувати складені задачі на різницеве порівняння; удосконалювати вміння обчислювати значення виразу зі змінною, визначати час за годинником; розвивати логічне мислення, уміння працювати з геометричним матеріалом, увагу, кмітливість; виховувати любов до усної народної творчості, жагу до математичних знань.

Обладнання: ноутбук, аудіо-супровід до уроку, мультимедійна презентація, конструктор LEGO, картки для парної та групової роботи, ілюстративний та роздатковий (геометричний) матеріал, підручник «Математика» 2 клас Н. Листопад.

Тип уроку: комбінований урок з елементами інтеграції.

Вид уроку: урок-гра.

Компетентності:

– **ключові:** вільне володіння державною мовою, навчання впродовж життя, інноваційність, інформаційно-комунікаційна, культурна.

– **власне предметні.**

Освітні галузі: математика, література, мистецтво.

План уроку

I. Організація початку уроку (2 хв).

1. Привітання

2. Визначення настрою

II. Актуалізація опорних знань та Мотивація навчальної діяльності

(8-10 хв)

1. Перевірка домашнього завдання(№798, 799)

2. Сюрпризний момент

3. Математичний диктант – каліграфічна хвилинка

4. Актуалізація засвоєння таблиці множення на 6 (№ 800, с 130)

III. Вивчення нового матеріалу (20хв).

1. Робота над виразами зі змінною(№801)

2. Формування вміння розв'язувати складені задачі на

різницеве порівняння (№803, 805)

Фізкультхвилинка (1хв)

3. Удосконалення обчислювальних навичок (№ 802)

4. Визначення часу за годинником (№ 804)

5. Геометричне завдання

IV. Домашнє завдання (2хв)

1. Повідомлення та пояснення домашнього завдання (с.131 № 806, 807).

V. Підсумок уроку. Рефлексія. (4хв)

1. Вправа «Мікрофон»

2. Визначення настрою.

Хід уроку

I. Організація початку уроку.

1. Привітання

– Продзвенів уже дзвінок.

Починається урок.

У подорож підемо.

В країну казок потрапимо.

Слухай, думай, спостерігай,

Казку нашу відгадай.

Оченята дружно закривайте.

Казку в душу пропускайте.

2. Визначення настрою

– Та перш, ніж ми розпочнемо, покажіть свій настрій.

(Діти підходять до дошки, показують свій настрій на екрані настрою, сідають на місця.)

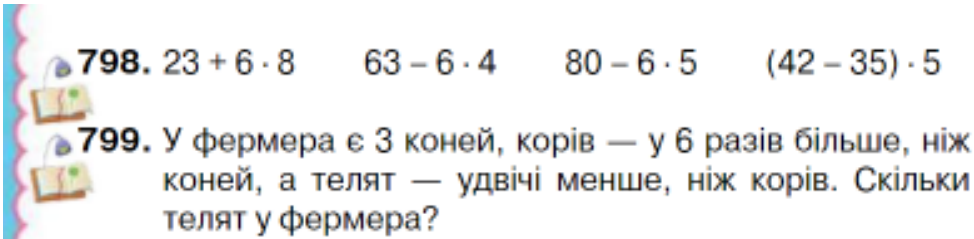
– Настрій у всіх гарний, тож рушаємо у путь. *(Настрій не у всіх добрий. Спробуємо покращити його під час уроку. Рушаємо у путь!)*

II. Актуалізація опорних знань та Мотивація навчальної діяльності .

1. Перевірка домашнього завдання (№798, 799)

– А зараз давайте перевіримо, як ви впорались із домашнім завданням.

Візьміть до рук олівчики.

798. $23 + 6 \cdot 8$ $63 - 6 \cdot 4$ $80 - 6 \cdot 5$ $(42 - 35) \cdot 5$

799. У фермера є 3 коней, корів — у 6 разів більше, ніж коней, а телят — удвічі менше, ніж корів. Скільки телят у фермера?

– ... зачитай, будь ласка, яка в тебе відповідь у першому виразі? (71). Чи у всіх така відповідь? Підніміть руку, хто відповів неправильно. ... Поясни, чому ми отримали таку відповідь. *(Бо спочатку виконується дія множення, а потім дія додавання. 6 помножити на 8 дорівнює 48, 23 додати 48 дорівнює 71).*

–... зачитай, наступну відповідь. (39). Чи у всіх така відповідь? Підніміть руку, хто відповів неправильно. ... Поясни, чому ми отримали таку відповідь. (*Бо спочатку виконується дія множення, а потім дія віднімання. 6 помножити на 4 дорівнює 24, 63 відняти 24 дорівнює 39*).

– ... зачитай, будь ласка, яка в тебе відповідь у наступному виразі? (50). Чи у всіх така відповідь? Підніміть руку, хто відповів неправильно. ... Поясни, чому ми отримали таку відповідь. (*Бо спочатку виконується дія множення, а потім дія віднімання. 6 помножити на 5 дорівнює 30, 80 відняти 30 дорівнює 50*).

–... зачитай, наступну відповідь. (35). Чи у всіх така відповідь? Підніміть руку, хто відповів неправильно. ... Розкажи, як ти виконував(ла). (*Спочатку виконується дія в дужках, а потім дія множення. 42 відняти 35 дорівнює 7, 7 помножити на 5 дорівнює 35*).

–... на скільки дій задача? (На дві). ... Зачитай першу дію. ($3 \cdot 6 = 18$). Що ми дізнались у першій її? (*Скільки у фермера корів*). Яка друга дія? ($18 : 2 = 9$). Що дізнались? (*Скільки телят у фермера*). ... Зачитай відповідь до задачі (Відповідь: 9 телят.)

(*Якщо в когось із здобувачів освіти відповідь різниться, то зосереджую свою увагу та коротко і лаконічно повторно пояснюю хід розв'язання задачі*).

2. Сюрпризний момент

(*На екрані проектора висвічується слайд 1, далі аудіо-супровід*).

Слайд 1.

Аудіо-супровід(Королева Математика): Я – Королева-Математика. Хочу дізнатися, чи гарно ви знаєте основну науку – МАТЕМАТИКУ. Адже математика потрібна скрізь. Ви знаєте про це? Розкажіть, де вживається математика? *(Відповіді здобувачів освіти: у магазині, у транспорті, у навчанні, скрізь у повсякденному житті).*

– Молодці, діти! Розумнички! А давайте ми ще розкажемо королеві Математиці, які ми знаємо казки в яких вживаються числа.*(«Вовк і семеро козенят», «Троє поросят», «Дев'ять братів і десята сестриця Галя», «Два цати», «Тридцять три богатирі»).*

3. Математичний диктант – каліграфічна хвилинка

– Я вражена, ви такі молодці! А зараз повторимо таблички множення та ділення. А вам даю завдання, а ви розв'яжете його, показуєте відповідь за допомогою цеглинок LEGO та каліграфічно записуєте числа в зошиті. *(Виконується робота з декількох видів: математичний диктант; робота з лего; повторення значень слів «добуток» та «частка», таблиць множення та ділення; каліграфічне написання цифр та чисел).*

– Відкрийте свої зошити, відступіть від попередньої роботи 4 клітинки, у 5 посередині записуємо: 19 квітня, з наступного рядочку посередині: Класна робота)

– Та спочатку пригадайте, коли ми отримуємо «добуток» (*при множенні чисел*), а «частку» (*при діленні чисел*). Знайдіть добуток чисел 6 і 2 (12), 6 і 4 (24); частку чисел 30 і 6 (5), 48 і 6 (8). Яке сьогодні число? (18). Як можна отримати це число за допомогою таблиці множення на 6? ($6 \cdot 3$ або $3 \cdot 6$). За допомогою якої таблички множення ми ще можемо отримати число 18? ($2 \cdot 9$ або $9 \cdot 2$). Скільки міститься цукерок в 2 торбинках по 2 кг? (4кг). *(Записую на дошці, а діти в зошитах числа 12, 24, 5, 8, 18, 6, 3, 2, 9, 4, показуючи колір числа за допомогою LEGO. Якщо число однозначне, відповідь – цеглинка лего одного кольору, якщо двозначне, то відповідь з двох цеглинок LEGO за кольорами цифр).*

– Тож, діти, який ми можемо зробити висновок про математику? *(Без математики важко уявити життя, адже ми весь час щось рахуємо, записуємо математичні дані, наприклад, сьогоднішнє число, рік, час, температурні дані, дату народження, зріст, вагу; використовуємо гроші при купівлі необхідних товарів та інше).*

– Так, усе вірно! Молодці! Королева Математика дуже задоволена вашими відповідями.

(Чується галас. Слайд 2. Баба Яга та Чахлик Невмирущий).

Слайд 2.

Аудіо-супровід(Баба Яга): Хто тут молодці? Де тут розумники? Ми їх дуже любляємо. Вони такі смачненькі!

Аудіо-супровід(Королева Математика): Зачекайте, дітей не можна їсти. Я вам не дозволю!

Аудіо-супровід(Баба Яга): Ти нам ніяк не завадиш. Нас двоє, а ти одна! Діти, 2 більше, ніж 1?

Аудіо-супровід(Чахлик Невмирущий): Ой, а мені здається, що 1 більше, ніж 2...

Аудіо-супровід(Баба Яга): Чахлику, не підказуй дітям. Діти, що більше, 2 чи 1?

Діти: 2 більше, ніж 1.

Аудіо-супровід(Баба Яга): Зрозуміла, Королева-Математика? Ми тебе зараз зачаклуємо. Відправимо у темне Царство, де немає сонечка. Розчаклувати тебе зможуть діти, якщо правильно виконають усі завдання.

Домовились? Ви продовжуйте урок, а ми тут посидимо, будемо спостерігати за вами.

– Діти, допоможемо Королеві-математиці? *(Так!)* Вирушаймо в путь. За кожне вірно виконане завдання ми отримаємо промінець сонечка та зможемо визволити Королеву Математику з Темного царства в яке її відправили Баба Яга та Чахлик Невмирущий.

4. Актуалізація засвоєння таблиці множення на 6

– А ось і перша можливість здобути промінчик сонечка для Королеви Математики. *(На дошці зображення сонечка, але без промінчиків)*. Відкрийте свої підручники на сторінці 130, завдання 800.

800. Які числа, записані на чашках, не є результатом множення на 6? Знайди їх суму.

– Які числа, записані на чашках, не є результатом множення на 6? (13, 21)
(Усно).

– Знайдіть суму всіх чисел. (письмово). (13, 18, 48, 21, 30, 54, 42, 28).
 $13+21+28=34+28=62$

– Запишемо вираз у зошит.

– Ось ми і здобули перший промінчик сонечка. *(Чіпляю один промінчик)*.

III. Вивчення нового матеріалу (20хв).

1. Робота над виразами зі змінною(№801)

– Мерщій за наступним промінчиком. Завдання № 801.

801. Знайди значення виразу $c \cdot 6 - 40$, якщо $c = 8$, $c = 9$.

– Прочитай завдання...*(Знайди значення виразу $c \cdot 6 - 40$, якщо $c = 8$, $c = 9$).*

– Ой, знову ці Баба Яга та Чахлик Невмирущий вередують. Кажуть, щоб ще знайшли значення якщо $c = 7$, $c = 10$, бо не віддадуть нам сонячний промінчик.

(Завдання виконують один біля дошки, інші зазначають у зошити). (2; 8; 14; 20).

– Молодці! Другий промінець теж наш. (Чіпляю на сонечко другий промінець).

2. Формування вміння розв'язувати складені задачі на різницеве порівняння

а) Задача 803

803. Розв'яжи задачу, скориставшись коротким записом.
Купили дві дволітрові банки сливового компоту й одну трилітрову банку персикового. Якого компоту купили більше — сливового чи персикового? На скільки літрів більше?

Сл. — 2 б. по 2 л	} ?
П. — 3 л	

(Діти, які навчаються за дистанційною та сімейною формами здобуття освіти працюють за підручником, за змішаною формою — за слайдами презентації).

Слайд 3.

803. Розв'яжи задачу, скориставшись коротким записом.
Купили дві дволітрові банки сливового компоту й одну трилітрову банку персикового. Якого компоту купили більше — сливового чи персикового? На скільки літрів більше?

Сл. — 2 б. по 2 л	} ?
П. — 3 л	

– Хутчіш за третім промінчиком. Попрацюємо над задачею 803. ... зачитай умову задачі. (Купили дві дволітрові банки сливового компоту й одну трилітрову банку персикового.)... Зачитай питання задачі. (Якого компоту купили більше — сливового чи персикового? На скільки літрів більше?)

– Діти, як називається така задача? (складена). Чому? (Бо складається з двох простих). Першу просту задачу зачитає... (Купили дві дволітрові банки сливового компоту й одну трилітрову банку персикового. Якого компоту купили більше — сливового чи персикового?) Що потрібно знайти, щоб дати

відповідь на питання задачі? *(Знайти скільки купили літрів сливового компоту.)* Що нам відомо про сливовий компот? *(Що його купили дві дволітрові банки.)* Якою дією знайдемо скільки літрів сливового компоту купили? *(дією множення).* Називай дію... $(2 \cdot 2 = 4)$. Що запишемо в дужках *(л-бо літрів)*. Отож, якою буде відповідь до цієї простої задачі *(купили більше сливового компоту)*.

– Сформуємо другу просту задачу. *(Купили дві дволітрові банки сливового компоту й одну трилітрову банку персикового. Наскільки літрів більше купили сливового компоту, ніж персикового?).* Чи є зв'язок між простими задачами, які створюють складену? *(Так, перша проста задача є першою дією складеної задачі).* Назви другу дію задачі... $(4 - 3 = 1 \text{ (л) – більше})$. Сформууйте повну відповідь до складеної задачі. *(Купили більше сливового компоту на 1 л.)*

– Ви заслужили третій промінчик. *(Вивішую на сонечко 3 промінчик).*

б) Задача 805

805. Зібрали 4 кошики полуниць, по 2 кг в кожному, і відро черешень масою 7 кг. Чого зібрали більше — полуниць чи черешень? На скільки кілограмів більше?

(Діти, які навчаються за дистанційною та сімейною формами здобуття освіти працюють за підручником, за змішаною формою – за слайдами презентації).

Слайд 4.

805. Зібрали 4 кошики полуниць, по 2 кг в кожному, і відро черешень масою 7 кг. Чого зібрали більше — полуниць чи черешень? На скільки кілограмів більше?

(Робота над задачею проводиться аналогічно до попередньої)

– Запишемо посередині рядка: Задача 805. Виходь до дошки... Запиши короткий запис до задачі. Першу дію запише... Другу дію... Сформууй відповідь... У зошит записуйте відповідь самостійно.

– Ось і наш четвертий промінчик. (*Вивішую на сонечко 4 промінчик*).

Фізкультхвилинка (2хв)

– Ви славно потрудились, тож пропоную разом трішки відпочити.
«Хмарка сонечко закрила».

[Фізкультхвилинка. Руханка. "ХМАРКА СОНЕЧКО ЗАКРИЛА" - Bing video](#)

3. Удосконалення обчислювальних навичок (№ 802)

– Готові в путь за п'ятим промінчиком.

– Починаємо обчислювати з ... по одному ланцюжком.

802. Обчисли ланцюжком по колу.

6 · 8   36 : 4   40 : 5   3 + 14 : 2   18 : 3   9 : 3
4 · 9   16 : 4   48 – 8   8 + 24 : 3   10 : 5   2 · 9

(Вивішую п'ятий промінчик)

4. Визначення часу за годинником (№ 804)

804. 1) Котру годину показує кожний годинник?

- 2) Котру годину покаже кожний годинник через 2 год?
3) Котру годину покаже кожний годинник через 20 хв?
4) Котру годину покаже кожний годинник через 2 год 20 хв?

(Вивішую шостий промінчик)

5. Геометричне завдання

(Діти працюють з геометричним матеріалом, викладаючи на індивідуальних картках. Хлопчики заповнюють «кімнати» геометричних фігур їх мешканцями – предметами, схожими за своєю формою на квадрат, прямокутник, коло, трикутник; дівчатка збирають намисто з геометричних фігур).

– Ви були дуже дружніми та згуртованими і за це ви одразу отримуєте шостий та сьомий промінці.

(Сонечко поступово під час виконання завдань збирало свої промінці на дошці. Зараз воно засяяло).

Слайд 5.

Аудіо-супровід(Баба Яга): Ти диви, які вони розумні! Розв'язали та виконали всі завдання. Розчаклували нашу Королеву-Математику!

Слайд 6.

Аудіо-супровід(Чахлик Невмирущий): Сонечко засяяло. Очі сліпить.

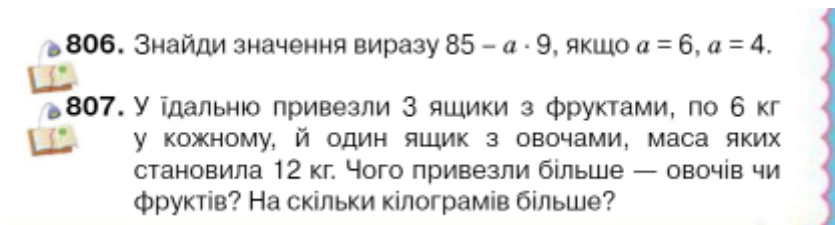
Аудіо-супровід(Баба Яга): Ходімо звідси, Чахлику! Нам тут нічого робити...

– Діти, вам шкода Бабу Ягу та Чахлика? *(Так)*. Пропоную залишити їх у нас на перевиховання. Згодні? *(Так!)*

– Сідайте за вільні місця, будете учнями 2-Б класу.

IV. Домашнє завдання (2хв)

1.Повідомлення та пояснення домашнього завдання (с.131 № 806, 807).

V. Підсумок уроку. Рефлексія. (4хв)

1. Вправа «Мікрофон»

(Діти для відповідей використовують мікрофони, зроблені раніше власноруч з LEGO).

- З яким типом задач працювали? (на різницеве порівняння)
- Чим відрізняються різницеве та кратне порівняння? (- , :)
- Які завдання спричинили затруднення?
- Що вдавалося найкраще?

2. Визначення настрою.

– Покажіть ваш настрій. (Діти показують настрої на екрані настрою).

– Нашим друзям пора в свою казкову країну. Тому кажемо їм разом До побачення! До нових зустрічей! А наш урок завершено, тож можете йти на перерву.

Конспект уроку образотворчого мистецтва

Тема: Квіткові фантазії. Краса квітів в мистецтві. Створення чарівних квітів. (гуаш, відбитки).

Мета уроку: навчати передавати настрої за допомогою кольору; узагальнювати форму; формувати прийоми роботи у техніці пуатилізму; надавати початкове уявлення про виражальні можливості кольору та його роль у створенні художнього образу; продовжувати формувати в дітей уміння працювати у команді, аналізувати, порівнювати, узагальнювати; розвивати творчу уяву, спостережливість, акуратність, увагу; виховувати почуття прекрасного; збуджувати в учнів інтерес до творчої діяльності в умовах практичної роботи.

Завдання, що закладені в основний зміст уроку:

- закріплення знань про виражальне значення кольорів;

- ознайомлення з художньою розповіддю;
- створення колективної образотворчої інтерпретації з теми « Чарівні квіти».

Оснащення уроку:

1. Технічні засоби навчання (процесор, дошка, ноутбук, для ведення онлайн уроку для здобувачів освіти, що навчаються за дистанційним форматом навчання).

2. Аудіозаписи: А. Вівальді «Цикл «Пори року. Весна», П. Чайковський «Цикл «Пори року. Березень. Квітень», звукосупровід до презентації;

3. Зразок готового виробу за темою уроку.

4. Вербальний матеріал.

5. Художні матеріали та обладнання для роботи (фарби гуаш, кисточка, стакан для води, серветка, палітра, клейонка на стіл).

Тип уроку: комбінований.

Методи і прийоми: словесні (розповідь, бесіда, пояснення, коментар, інструктаж), наочні (ілюстрування, демонстрування), практичні методи, а також метод оцінної та образотворчої діяльності учнів, стимулювання оцінної діяльності та творчої активності дітей, педагогічне спостереження, порівняльний аналіз.

Види діяльності учнів: сприймання, пізнавальна, оцінна та образотворча діяльності.

Види мистецтв, що інтегруються: образотворче мистецтво, живопис та література, музичне мистецтво.

Структура використання на уроці навчального часу.

1. Організація уваги учнів. (1хв)

2. Стимулювання і мотивація навчально-пізнавальної діяльності.

Визначення теми та мети уроку. (7 хв).

3. Актуалізація опорних знань.(2 хв)

4. Викладення нового матеріалу вчителем. (10 хв)

5. Фізкультпауза. (1 хв).

6. Самостійна оцінна та образотворча діяльність учнів. (20 хв).

7. Завершення уроку.(5 хв)

Хід уроку

I. Організація початку уроку.

– Усмінемося один одному,

Поглянемо ласкаво!

Хай сьогодні в кожне серце

Радості додасть весна!

І гостям ми усмінемося,

Побажаємо добра!

II. Стимулювання і мотивація навчально-пізнавальної діяльності.

Визначення теми та мети уроку.

– Пролунав наш веселий дзвінок.

Діти, в нас — незвичайний урок,

До нас завітає красуня одна,

Я знаю, що люба всім дітям вона.

А що за красуня, вам треба вгадати,

Для цього потрібно старання додати!

– Все у зелені довкола: Пасовища, ліс і поле. Мчать струмочки до ріки,

Ліплять гнізда ластівки, І в сороки новина, - Облетіла всіх вона, Сповідуючи:

- ... (Весна)

(Всі слайди супроводжуються аудіо супроводом)

Слайд 1.

– Погляньте, що за красуня завітала до нас на урок та що цікавого вона нам розкаже.

Я - найкрасивіша і найніжніша. Після зимових морозів я дарую перші теплі промені сонця землі. Вони падають на сніговий килим і на ньому з'являються перші таловинки, розпускаються підсніжники і проліски. З кожним днем сонячні промені стають теплішими і сніг зникає, перетворюючись на весняні струмки, а на землі з'являються перші паростки ніжної зеленої травички. Мине ще кілька днів, і під голубим небом на деревах і кущах з'являться зелені листочки. Весну вітають бузок і тюльпани, гаряче сонце зігріває квітучі абрикоси, яблуню, вишню. Я дарую землі теплі грози і чисті дощі. Після них всі мої фарби стають ще яскравішими і ніжнішими.

– З давніх-давен, як тільки виникли рослини на землі, почали вони воювати між собою за кращі умови освітленості, зволоження, живлення. І щоб всіх примирити, цариця Флора дала кожній рослині своє вбрання, розселила рослини, визначивши для кожної своє місце. Та ось Флора сьогодні скликає бал, щоб побачити всі квіти разом.

Слайд 2.

– А ось і сама Флора. Послухаймо її.

– Чекаєм з нетерпінням,

Радіємо весні.

Це – сонячне проміння,

Це – квіти і пісні.

А ось і розпорядник балу – Вітер!

Слайд 3.

– Ллється зранку навкруги
Знов мелодія весни
Тиха, ніжна, колискова.
То співає цвіт ліловий.
Чи ти в лісі ще жива,
Гарна квітка – Сон-трава?
Гей, Соне, де ти заблукав?

Слайд 4.

Сон:

– Ну, що за гомін? Знову не дають відпочити мені.

Слайд 5.

Вітер:

– Ви тільки подивіться на нього! Вже тут майже всі зібралися, а він все дрімає. Ось зараз я на тебе дмухну і розвію всі твої сни!

Слайд 6.

Сон:

– У мене стільки багатьох назв, що важко вибрати найкращу! Називають мене бобриком, бо мої пелюстки, листки, стебло закутані від весняних холодів у теплий козушок із білястих волосків. І дзвіночком, сон-травою, сон-зіллям називають, сончиком, бо квіточки мої завжди схилені, і, здається, що я увесь час дрімаю.

Слайд 7.

Пролісок:

Я – перша квіточка весни,
Я – пролісковий цвіт.
Пережив зимові сни,
Знов народивсь на світ.
У мене очі голубі,
Такі, як неба синь.
Росту між кленів та дубів,
Люблю і сонце й тінь.

Слайд 8.

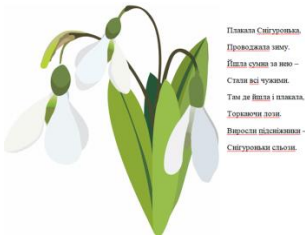
— Я зовсім невеличка, навіть не помітна, прикриваю свої квіточки зеленими листочками. Дарую лісові приємний аромат, а людям ліки.

Фіалка:

— Я зовсім невеличка, навіть не помітна, прикриваю свої квіточки зеленими листочками. Дарую лісові приємний аромат, а людям ліки.

Слайд 9.

Підсніжник:

Плакала Снігуронька,

Проводжала зиму.

Йшла сумна за нею –

Стали всі чужими.

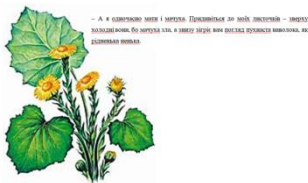
Там де йшла і плакала,

Торкаючи лози.

Виросли підсніжники –

Снігуроньки сльози.

Слайд 10.

Мати-й-мачуха:

— А я одночасно мати і мачуха. Придивіться до моїх листочків – зверху холодні вони, бо мачуха зла, а знизу зігріє вас погляд пухнаста наволока, як рідненька ненька.

Слайд 11.

Конвалія – лісова красуня:

– Назва моя – «конвалія» означає «лілія, яка цвіте в саду».

Ці квіточка ніжні,
 Такі білосніжні,
 Тоненькі, тендітні,
 Ласкаві, привітні.
 Послухай, як срібло
 Дзвенить голосок:
 «Не треба, не треба
 Зривати квіток!»

Слайд 12.

Флора:

Друзі! Квіти бережіть
 І ніколи їх не рвіть.
 Бо чарівної краси
 Не побачим я і ти.
 Хай вони ростуть у лузі,
 Бо всі квіти – наші друзі
 Вчитель:

– Дякуємо вам за цікаву розповідь про квіти. Ми рвати квіти не будемо, а будемо їх оберігати.

– Сьогодні, діти, ми поинемо у чарівний світ краси - царство Квітів.

– Яке воно? Як впливає на душу людини?

– Як людина може ввібрати у себе і подарувати іншим незрівнянну чарівність квітучої краси?

– Що дає нам можливість побачити і відчувати цю красу?

– Звичайно, мистецтво. Мистецтво музики, пензля, слова. Закривайте оченята: хвилину послухайте музику і намалюйте в уяві квітку, можливо, свою улюблену. І все одно, коли вона чарує своєю красою - весною чи влітку, восени чи взимку.

– Отож, у нас сьогодні в гостях квіткове королівство. І як ви вже, мабуть, здогадалися, на сьогоднішньому уроці ми з вами створюватимемо чарівні квіти.

III. Актуалізація опорних знань.

– Дітки, перш ніж ми приступимо до виконання нашого завдання та опрацювання матеріалу нашого уроку, я пропоную вам пригадати відповіді на певні питання.

– Які ви знаєте види образотворчого мистецтва?

– Якими матеріалами та інструментами користуються художники-живописці?

– Які кольори називають теплими?

– Які кольори називають холодними?

IV. Викладення нового матеріалу вчителем.

1. Розповідь про кольори.

– Так вже вийшло, що людина бачить світ кольоровим. Колір присутній майже у всьому. Уся природа навколо нас виблискує різноманітними фарбами. З найдавніших часів колір взаємопов'язаний з духовним життям людини. Люди наділяли його ритуальними і магічними властивостями, а в живописі колір є одним з головних образотворчих і виразних засобів.

Увесь кольоровий ряд умовно можна розкласти на кольори веселки. З-поміж них виділяють основні кольори. Назвіть їх. (Жовтий, червоний, синій.)

Назвіть додаткові кольори, отримані шляхом змішування основних кольорів. (Помаранчевий, зелений і фіолетовий.) Один колір впливає на сприйняття іншого. Додаткові кольори підсилюють яскравість один одного, створюють різноманіття відтінків.

Фарби також можуть бути «теплыми» або «холодними». У теплих кольорах переважають відтінки жовтого і червоного, їх асоціюють з сонцем, вогнем, спекою, енергією, небезпекою, радістю. Холодні кольори — зелений, синій, фіолетовий. Вони нагадують лід, сніг, прохолоду. їх асоціюють з меланхолією, ніжністю та журбою.

Колір впливає на почуття людини. Червоний колір — збуджує, зігріває, помаранчевий — тонізує, зелений — заспокоює, фіолетовий — пригнічує. Колір наповнений особливим внутрішнім змістом. Він є «вісником печалі та вісником надії, жалоби вісником і вісником мрії».

2. Гра « Впізнай колір»

(Для гри використовую палітру кольорів).

V. Фізкультпауза.

[БУЛЬКА | Весела Дитяча Пісня й Розвиваюча Руханка | Фітнес Для Дітей | Руханка Для Малюків - Bing video](#)

VI. Самостійна оцінна та образотворча діяльність учнів.

1. Пояснення до творчого завдання

– Зараз ми створимо майстерні і кожна отримує папірець із «настроєм»:

«веселий» - червоний,

«ніжний» - блакитний,

«замріяний» - жовтий ,

а гості «легкий» зелений.

– Завдання: відтворити картину у техніці пуантилізму (малювання крапочками) обираючи ті кольори гуаші, що допоможуть створити відповідний настрій.

2.Колективна робота за творчим завданням.

(На фоні грає легка мелодія).

VII. Завершення уроку.

а) Підсумки уроку, оцінювання діяльності учнів на уроці.

– З ваших робіт ми отримали велику композицію «Квітку, яка принесе щастя».. Її пелюстки принесуть мир і щастя нашій дорогій УКРАЇНІ.

б) Визначення завдання по підготовці до наступного уроку(підготувати кольоровий папір, картон, ножиці, клей, пензлик).

в) Проголошення уроку завершеним.

– Наостанок всім я хочу побажати

Квітку щастя в руках тримати.

Щоб у серці пташка любові співала,

А в душі завжди казка тривала!

– Будьте здорові, до побачення!

Конспект уроку літературного читання

Тема: Ганс Крістіан Андерсен «Принцеса на горошині».

Мета: ознайомити учнів із творчістю Ганса Крістіана Андерсена, вдосконалювати техніку свідомого виразного читання; вчити аналізувати прочитане; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати зв'язне мовлення; виховувати любов до художнього слова.

Обладнання: підручник «Українська мова та читання. Частина 2. Автор Н. Богданець - Білоскаленко (2019)» для 2 класу, іграшка Незнайка, смайли настрою, мультимедійна апаратура, портрет Ганса Крістіана Андерсена.

Тип уроку: комбінований.

Компетентності:

– **ключові:** вільне володіння державною мовою, навчання впродовж життя, інноваційність, інформаційно-комунікаційна, культурна.

– **власне предметні.**

План уроку

I. Організація початку уроку (2хв)

II. Мовленнєва розминка (4хв)

1. Робота над скоромовкою

2. Слухай, доповнюй!

III. Перевірка домашнього завдання (7-10хв)

IV. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку
(5хв)

1. Гра «Упізнай казкового героя»

2. Ознайомлення з біографічною довідкою Ганса Крістіана Андерсена (с.
151)

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу (15-17хв)

1. Опрацювання казки «Принцеса на горошині» (с. 151–153)

1) *Виразне читання казки вчителем.*

2) *Словникова робота.*

Фізкультхвилинка

3) *Читання казки учнями «ланцюжком».*

4) *Аналіз змісту казки з елементами вибіркового читання.*

5) *Гра «Земля — небо».*

Фізкультхвилинка

6) *Гра «Читає Незнайко».*

2. Хвилинка творчості

VI. Підсумок уроку (2хв)

VII. Домашнє завдання (1хв)

Хід уроку

I. Організація початку уроку (2хв)

–Доброго ранку, дітки!

Наш урок цікавим буде!

Казку люблять усі люди!

І дорослі, і малі,

Тобто, й наші школярі.

Будемо ми працювати,

Й руку вправно піднімати.

Казка кличе нас усіх,

Починаємо мерщій!

II. Мовленнєва розминка (4хв)

– А розпочнемо ми наш урок із найголовнішого – підготовки нашого голосового апарату.

1. Робота над скоромовкою

– Прослухайте скоромовку. Повторимо разом. Повторімо ще раз. *(Після кількох разів повтору пропоную дітям відтворити самостійно. Потім повторити максимально швидко).*

Король орел, орел король,

У Кіндрата куртка короткувата.

2. Слухай, доповнюй!

– Молодці у вас дуже гарно виходить! Тож давайте зараз трішки пограємось. Я пропоную Вам прослухати віршовану казочку, але не просто прослухати, а взяти участь в її складанні. Тож я читатиму, а ви доповнюватиме словами, яких не вистачає. Тільки домовляємось не перебивати один одного та пам'ятати про правило піднятої руки.

Дідів обід

Казку хочете смішну?

Зараз я її почну:

Жив на світі сивий дід,

На плиті варив обід,

На кривий ослін сідав,

Що зварив, усе з'їдав.

Горщик мив і миску мив.

На плиті обід... (варив).

На кривий ослін... (сідав).

Що зварив, усе... (з'їдав).

Горщик мив і миску... (мив),

На плиті обід... (варив).

Ох, і хитра казка ця,
 Бо не видно їй кінця.
 Доки дід на світі житиме,
 То усе обід... (варитиме).

III. Перевірка домашнього завдання

– Як гарно у вас все виходить. А хто мені нагадає, що саме вам потрібно було зробити вдома. (Підготувати малюнок до однієї з прочитаних казок). Так, і ви великі молодці, мені дуже подобається виставка ваших робіт. Можливо ви побудете екскурсоводами на цій виставці та розкажете, що саме ви зобразили на своїх малюнках. Хто хоче розпочати?

Гра «У художньому музеї»

(Діти виходять до дошки, де розміщена виставка їх робіт, коментують кожен свою роботу).

IV. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку

– Молодці! Мені дуже сподобались ваші роботи.

– А для того, щоб дізнатися тему нашого сьогоднішнього уроку, я пропоную вам погратися у гру «Впізнай казкового героя». Впізнавши його, ви отримаєте підказку про що йтиме мова на нашому сьогоднішньому уроці.

1. Гра «Упізнай казкового героя»

- Народилося таке —

І незграбне, і бридке,

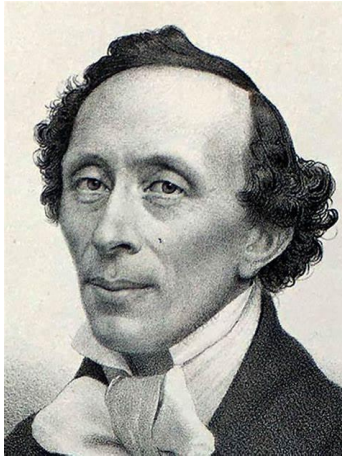
Одиноке і нещасне!

Стало Лебедем прекрасним. (Гидке каченя)

– Чи знаєте ви автора цієї казки? (Ганс Крістіан Андерсен).

(Демонструю портрет Андерсена).

– Які ще його казки вам відомі? («Летюча скриня», «Дівчинка з сірниками», « Великий Клаус і Маленький Клаус», «Принцеса на горошині», «Дикі лебеді», «Дюймовочка», «Русалонька», « Снігова королева»).

2. Ознайомлення з біографічною довідкою Ганса Крістіана Андерсена (с. 151)

– Сьогодні ми ознайомимося ще з однією чудовою казкою цього славетного казкаря. Адже тема нашого сьогоднішнього уроку: «Г. К. Андерсен. Принцеса на горошині».

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1. Опрацювання казки «Принцеса на горошині» (с. 151–153)

– Відкрийте свої підручники на сторіночці 151. Зараз я читатиму вам казочку, а ви уважно слухайте та слідкуйте. Візьміть до рук олівчики та підкреслюйте слова, які вам не зрозумілі.

1) Виразне читання казки вчителем.

- Чи сподобалася вам казка?
- Що вас найбільше вразило?

2) Словникова робота.

– Тож, які слова ви підкреслили, давайте разом з'ясуємо їх значення. (Пояснюю значення всіх слів, які визначили як незрозумілі другокласники, доповнюю словничок, за потреби, словами, які можуть бути потенційно незрозумілими для здобувачів освіти).

а) Довідкове бюро.

Брама — великі ворота, переважно при монументальних спорудах.

б) Читання стовпчиків слів «буксиром» за вчителем.

Міську	волоссю
уранці	матрац
чутливою	дванадцяти
качачого	склепила
занепогодило	найсправжнісінькою

– Прочитайте слова повільним темпом; нормальним; швидким.

– Ви справжнісінькі розумнички, тож пропоную трошки відпочити.

Вийдіть всі із-за парт, зробіть крок від робочих місць.

Фізкультхвилинка

[Руханка танець "Lemur Dance" - Bing video](#)

3) Читання казки учнями «ланцюжком».

– Як гарно у вас виходить танцювати! А чи настільки гарно ви вмієте читати? Зараз ми це перевіримо. Починаємо читати від першої парти, по два речення ланцюжком, тож дуже уважно слідкуйте, щоб не пропустити свою чергу.

4) Аналіз змісту казки з елементами вибіркового читання.

– Про що мріяв принц?

– Чим він був засмучений?

– За яких обставин принцеса з'явилася в королівському палаці?

– Який вона мала вигляд? Прочитайте.

– Як принцесі вдалося переконати всіх, що вона справжня?

– Кого в наш час називають принцесою на горошині?

5) Гра «Земля — небо».

– Ви великі молодці! Тож пропоную трішки погратись. Гра називається «Земля-небо». Коли я подаватиму команду «земля», вам потрібно нахилитися до книжки і читати текст. За моєю командою «небо» – піднімати голівки вгору, прибираючи вказівки від тексту. Знову «земля» – очима знаходите, де закінчили читати.

Фізкультхвилинка

Буратіно

Буратіно потягнувся, (підняти руки через сторони вгору, потягнутися, піднятися на носочки)

Раз - нагнувся,

Два - нагнувся, (нахили корпуса вперед)

Руки в сторону розвів, (руки розвести в сторони)

Мабуть, ключик загубив.

А щоб ключик відшукати,

Треба нам навшпиньки стати. (руки на поясі, піднятися на носочки)

б) Гра «Читає Незнайко».

– Дітки, а погляньте хто тут в нас. (Демонструю ляльку Незнайка)
(Незнайко).

– Так, це Незнайко і він хоче показати вам, як він вміє читати. Але просить вас трішки прослідкувати за ним та допомогти йому виправити помилки, якщо він їх допустить. (Читаю, замінюючи слова, учні виправляють «помилку»).

Раптом хтось постукав у міську браму, і старий слуга (король) пішов відчиняти.

У це ліжко поклали принцесу, там вона проспала (пролежала) всю ніч.

Такою ніжною (чутливою) могла бути тільки справжня принцеса.

3. Хвилинка творчості

– Гостю нашому допомогли попрактикуватись у читанні, та чи знали ви, що Незнайко ще дуже любить малювати? Розкажіть йому, яку ілюстрацію ви намалювали б до казки? (Відповіді учнів).

VI. Підсумок уроку

– Незнайко та я дуже задоволені вашими відповідями. Та наш урок підходить до завершення, тож давайте підсумуємо:

- Яку казку читали на сьогоднішньому уроці?
- Хто автор цієї казки?
- Над чим ця казка змусила вас замислитися?

VII. Домашнє завдання

– Відкрийте свої щоденники та запишіть домашнє завдання: переказувати казку близько до тексту, створити ілюстрацію до прочитаної казки.

– Давайте визначимо, яким є ваш настрій. (Діти, у традиційній для себе формі, демонструють один зі смайлів настрою).

– Бачу, що настрої у всіх веселі та бадьорі, а наш урок підійшов до свого завершення. Можете бути вільні.

Конспект уроку з предмету Я досліджую світ

Тема: Тварини влітку.

Мета: ознайомити учнів із сезонними змінами в житті тварин в літку, закріпити розуміння того, яких тварин називають дикими, а яких свійськими, вчити диференціювати літні зміни в житті свійських та диких тварин; розвивати кмітливість, навички аналізу та синтезу, увагу та пам'ять; виховувати любов до природи, бажання оберігати її та примножувати природні багатства.

Обладнання: мультимедійний комплект, мультимедійна презентація, відео-ролики, кольорові олівці, ватман з кросвордом.

Тип уроку: комбінований.

Компетентності:

– **ключові:** вільне володіння державною мовою, навчання впродовж життя, інноваційність, інформаційно-комунікаційна, культурна, екологічна, компетентності у галузі природничих наук.

– **власне предметні.**

План уроку

I. Організація початку уроку (2хв)

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку (7хв)

Розгадування кросворда.

III. Вивчення нового матеріалу (10-12хв)

1. Перегляд відео «Хто живе у лісі?»

2. Бесіда по змісту відео.

3. Гра « Хто де живе?»

Фізкультхвилинка «Черепаха АХА»

IV. Закріплення вивченого матеріалу (10 хв)

1. Робота над малюнком.

2. Робота над текстом.

3. Гра « Назви дитинчат»

4. Цікаві факти з життя птахів.

V. Підведення підсумків уроку (5 хв)

1. Гра «Струмочок».

2. Визначення настрою.

VI. Домашнє завдання (2хв)

Хід уроку

I. Організація початку уроку.

– Знову день почався, діти,

Всі зібрались на урок.

Щоб наш урок пройшов немарно,

Працювати будемо гарно?

Доброго ранку, доброго дня!

Хай посміхаються діти щодня!
 Кожному дому щастя бажаємо,
 Маку — цвітіння, житу — врожаю,
 Небові — миру, голубу — неба.
 Кожній дитині — усього, що треба.

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку.

– Діти, будь ласка, покажіть мені смайликами, який у вас настрій. Ті дітки, які підключені онлайн, покажіть через емодзі у Viber, який сьогодні у вас настрій. *(Всі дітки показують свій настрій).*

Слайд 1.

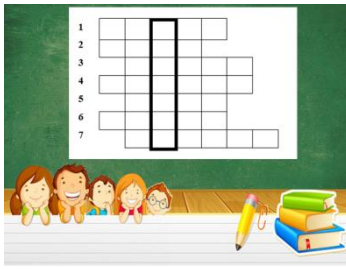
– Сьогодні до нас на урок завітала моя колега – вчителька з лісової школи Тітонька Сова. Вона дуже хоче перевірити, щоб у всіх був чудовий настрій, бо припасла для вас багато різних завдань. Готові до їх виконання? Тоді вперед!

Розгадування кросворда

(Кросворд заздалегідь замальований на ватмані, вивішую на дошку. Для здобувачів освіти за дистанційною формою, кросворд висвічується другим слайдом на демонстрації екрану.)

– Перше завдання – дізнатися про кого ми будемо говорити. Для цього вам потрібно розгадати кросворд і відгадати тему нашого уроку. Ви бачите кросворд, зараз я задаватиму вам питання, відповіді на які і допоможуть вам розгадати тему нашого сьогоднішнього уроку. Той, хто відповідатиме на питання, бере олівчик та записує своє слово-відгадку. Тільки пам’ятайте, про правило піднятої руки, ні в якому разі не перебивайте та не заважайте один одному.

Слайд 2.

8) Птах який лікує дерева? (*Дятел*)

9) Птах із велики очима, гострими кігтями, загнутим носом і який любить спати вдень. (*Сова*)

10) Біжить він по долині у сіренькій козушинці. Дуже любить ласувати морквою. (*Засць*)

11) Маленький звір із темним хутром у білу смужку, впавдає у сплячку. Любить поласувати горішками. (*Борсук*)

12) По підлозі тишком нишком бігає сіренька... (*Миша*)

13) По травичці він стрибає

І сюркоче, і співає,

Заливається, як дзвоник,

Називають його ... (*Коник*)

14) Не боїться ця пташка зими,

Сало любить вона так, як ми.

Жовта грудка та сиві крильця.

Здогадалися, хто це? ... (*Синиця*)

1	Д	Я	Т	Е	Л		
2	С	О	В	А			
3		З	А	Є	Ц	Ь	
4	Б	О	Р	С	У	К	
5		М	И	Ш	А		
6	К	О	Н	И	К		
7		С	И	Н	И	Ц	Я

– Яке слово відкрилося у кросворді? (*Тварини*)

– Дякую. Правильно. А де саме ці тварини живуть ? *(В лісі, полі, біля людських домівок, в степу).*

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Перегляд відео «Хто живе у лісі?»

– Давайте подивимося з вами відео «Хто живе у лісі?» <https://youtu.be/3djMJRyj7wQ>. Та будьте дуже уважними, намагайтесь запам'ятати якомога більше тварин.

2. Бесіда по змісту відео.

– Яких тварин ви зустріли у відео? *(Називають учні. У випадку, якщо вони назвали не всіх тварин, то я доповнюю і з'ясовую, що саме про цих тварин вони запам'ятали).*

– Як називаються тварини, що живуть у дикій природі? (Дикими)

– А як називають тварин, які живуть поруч із людиною? (Свійськими).

– Назвіть по декілька прикладів диких та свійських тварин.

3. Гра « Хто де живе?»

– Молодці! Ви розумнички. Отож, як ми з вами з'ясували є тварини, які живуть біля людей, а є тварини, які живуть в лісі. Та наша гостя, мудра тітонька Сова хоче перевірити, наскільки ви добре запам'ятали. Тож вам потрібно розподілити тварин на дві категорії.

<https://learningapps.org/display?v=prk70mgsk19>

Фізкультхвилинка «Черпаха АХА»

– Молодці. Ви чудово впорались, тож пропоную трошки відпочити. Вийдіть всі із-за парт, виконаємо музичну паузу.

<https://youtu.be/cpEAYxMUYNw>

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

1. Робота над малюнком.

Слайд 3.

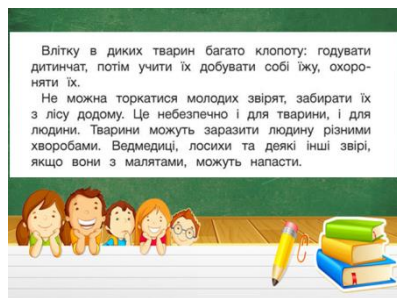
– Назвіть тварин, які зображені на малюнку. (*Ведмідь, вовк, лось, білка, заєць*).

– До якої групи належать ці тварини? (*До групи диких тварин*).

– Де вони мешкають? (*У лісі*).

2. Робота над текстом.

Слайд 4.

– Чому початок літа називають сезоном тиші?

– Що ти робитимеш, якщо побачиш у лісі пташеня, що випало з гнізда?

– Які правила поведження в лісі ви знаєте?

3. Гра « Назви дитинчат»

– А чи знаєте ви, як називаються дитинчати тварин, які зображені на фото? Давайте спробуємо разом їх назвати.

Слайд 3.

– Тітоньці Сові дуже сподобалось як ви працювали, тому вона хоче вас ще ближче познайомити з лісовими мешканцями та показати їх сім'ї.

<https://youtu.be/UdQzehTYBFU>

4. Цікаві факти з життя птахів.

– Дітки, наша тітонька Сова це птах. А чи знаєте ви як птахи допомагають улітку людям? *(Вислуховую всі варіанти відповідей здобувачів освіти, за потреби доповнюю, що птахи борються зі шкідниками, допомагають розмноженню та запиленню рослин).*

– За гарну роботу тітонька Сова надсилає вам відео про цікаві факти з життя птахів.

<https://youtu.be/cUCYyN384rU>

V. Підведення підсумків уроку.

1. Гра «Струмочок».

– На сьогоднішньому уроці ми з вами дуже плідно попрацювали. Моя колега із лісової школи надзвичайно задоволена вашими стараннями та знаннями. Тож зараз я пропоную струмочком розповісти, що нового ви дізнались на сьогоднішньому уроці, що найбільше вразило чи запам'яталось. *(Вислуховую всіх здобувачів освіти, як очної так і дистанційної форм здобуття освіти).*

2. Визначення настрою.

– А зараз покажіть, який у вас настрій наприкінці нашого уроку.

VI. Домашнє завдання.

– Дивлюсь, що настрої у всіх тільки покращився. А наша гостя вже летітиме до себе в школу, проте у неї є до вас ще одне прохання.

Слайд 5.**Слайд 6.**

– Дітки, ось так непомітно підійшов до завершення наш урок. Тітонька сова полетіла до себе в школу, а я хочу вам сказати, що ви справжнісінькі розумнички і були надзвичайно активними та старанними на сьогоднішньому уроці. Зараз урок закінчено, можете йти на перерву.

Апробація результатів наукового дослідження

